

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
ORGAAN VOOR DE MEDEDEELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART
UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

16^E JAARGANG

WOENSDAG 28 OCTOBER 1931

No. 826

INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN.
Algemeen Secretaris: Prof. Mr. Dr. G. M. Verrijn Stuart.
ECONOMISCH-STATISTISCHE BERICHTEN.
COMMISSIE VAN ADVIES:

Prof. Mr. D. van Blom; J. van Hasselt; Jhr. Mr. L. H. van
Lennep; Mr. K. P. van der Mandele; Prof. Dr. N. J.
Palak; Mr. Dr. L. F. H. Regout; Dr. E. van Welderen
Baron Rengers; Prof. Mr. H. R. Ribbius; Jan Schilthuis;
Mr. Q. J. Terpstra; Prof. Mr. F. de Vries.

Gedelegeerd lid: Prof. Mr. Dr. G. M. Verrijn Stuart.
Redacteur-Secretaris: H. M. H. A. van der Valk.
Secretariaat: Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam.
Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

Advertenties f 0,50 per regel. Plaatsing bij abonnement
volgens tarief. Administratie van abonnementen en adver-
tenties: Nijgh & van Ditmar, Uitgevers, Rotterdam, Am-
sterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en giro-rekening No.
145192.

27 OCTOBER 1931.

De verlamming van de geldmarkt blijft nog steeds
aanhouden. Het vertrouwen, een van de eerste ver-
eischten voor een goed functioneerende geldmarkt,
is nog lang niet wedergekeerd. Het gevolg hiervan is,
dat groote bedragen onbenut boven de markt blijven
hangen en een voor normale omstandigheden zelfs
gering bedrag aan wissels herhaaldelijk nauwelijks
of in het geheel geen plaatsing kan vinden. De no-
teeringen zijn dan ook geheel nominaal. De prolonga-
tierreente noteerde de geheele week 3 pCt. Een zekere
verbetering is in zooverre ingetreden, dat de lage no-
teering voor particulier disconto, waartoe echter
slechts minimale bedragen te plaatsen waren, ver-
dwenen is en in den loop der week ongeveer gelijk is
geworden aan het banktarief. Geheel in overeenstem-
ming hiermede verliep de inschrijving op het schat-
kistpapier op gisteren. Van de aangeboden f 125 mil-
lioën kon in het geheel slechts f 100.726.000 worden
toegewezen en wel grootendeels alleen tot een zeer
hoog rentepercentage.

Ingeschreven werd in totaal voor f 112.491.000.
Toegewezen werden f 46.616.000 drie-maands prome-
sen à f 991,85 of ca. 3³/₁₆ pCt.; f 39.750.000 zesmaands
promessen à f 979,70 of ca. 4 pCt.; f 4.306.000 jaar-
biljetten à pari of ca. 3¹/₂ pCt.; f 8.590.000 driejaars
biljetten à f 970 of 5 pCt.; f 253.000 vierjaars biljet-
ten à f 980 of 4¹/₂ pCt. en f 1.217.000 vijfjaars biljet-
ten à f 970,05 of ca. 4¹/₂ pCt.

* *

Op den weekstaat van De Nederlandsche Bank blij-
ken de posten binnenlandsche wissels en beleeningen
eenigszins te zijn toegenomen en wel respectievelijk
met f 1,5 miljoen en f 478.000. Terwijl de diverse
rekeningen onder de activa der Bank eveneens een
stijging te zien geven, welke ruim f 1,1 miljoen groot
is, nam de post papier op het buitenland met f 1,4
miljoen af.

De goudvoorraad is wederom vermeerderd, in deze
week met ruim f 25 miljoen. Het gedeelte van den
goudvoorraad, dat in het buitenland is gedeponeerd

nam met f 14,8 miljoen toe. De zilvervoorraad liep
met ruim f 100.000 terug.

Aan de passiefzijde van de balans geeft de biljetten-
omloop een inkrimping te zien van f 9,2 miljoen.
Het saldo in rekening-courant van het Rijk daalde
met f 6,8 miljoen; daarentegen vermeerderden de
saldi in rekening-courant van anderen met niet min-
der dan f 43 miljoen, zoodat dezealdi thans tot
f 213,6 miljoen opgelopen zijn. Het beschikbaar
metaalsaldo is met f 14,3 miljoen gestegen en het
dekkingspercentage bedraagt ruim 68 pCt.

* *

De afgelopen week was het op de wisselmarkt
rustig. Hoewel de omzetten niet groot waren, was de
stemming op het laatst over de geheele linie vast.
Ponden konden zich van 9.55 tot 9.71 verbeteren, na
voorbijgaand zelfs 9.78 te hebben genoteerd. Eenige
malen was De Nederlandsche Bank als afgever in de
markt. Dollars kwamen van 2.4645 via 2.46 en 2.4750
op 2.47. Vooral de laatste dagen was er voor Engel-
sche rekening flink aanbod. In Londen liep de koers
dan ook van 3.87¹/₂ op 3.93¹/₂ terug. Marken fluctueer-
den nogal; geopend op 57.40 daalde de koers tot ca.
56.50, om daarna weder tot 57.65 te verbeteren. Fran-
sche Francs 9.71—9.72¹/₂ (Ponden tegen Franse
Francs 100). Zwitsersche Francs 48.32¹/₂—48.42¹/₂.
Belga's liepen den eersten dag op 34.50 terug, op
welk punt de koers bleef hangen. Lires 12.75—12.87¹/₂.
Peseta's ca. 22.— T.T. Batavia is weder op 99⁷/₁₆ te
krijgen. Canadeesche Dollars 2.23. In Argentijnsche
Pesos en Braziliaansche Milreis zijn bijna geen om-
zetten.

Op de termijnmarkt noteerden Ponden op één
maand 2 c. disagio tot pari, op drie maanden 7—3 c.
disagio. Dollars op termijn noteerden voor één en
drie maanden resp. 50—20 en 1.40—1.10 punten onder
den contanten koers.

In goud gaat er de laatste dagen weinig meer om.

LONDEN, 26 OCTOBER 1931.

Met uitzondering van Vrijdag en Zaterdag was
geld gedurende de vorige week gezocht. Uit de weke-
lijksche opgave van de Bank van Engeland bleek dan
ook, dat dealdi van de depositobanken bij het cen-
trale instituut met bijna £ 10 miljoen waren vermin-
derd, blijkbaar door betaling van accepten in handen
van de Bank en verder door het opnemen van schat-
kistpromessen.

De discontomarkt ontwikkelde een enigszins zwak-
kere neiging in verband met de vaste houding van
het Pond tegenover de overige valuta's. Het vrij
grootte verschil in de noteering van bankaccepten 5¹/₂
—5⁷/₈ en van schatkistpromessen 5¹/₂ pCt. blijft nog
gehandhaafd, ofschoon de omzetten in bankaccepten
nog steeds zeer klein zijn.

De nieuwe schatkistpromessen werden Vrijdag à
5¹/₂ pCt. toegewezen.

Dollar 3.93, Guldens 9.72. Parijs 99⁷/₁₆.

DE TOEKOMST DER GEMEENTE-FINANCIËN.

In het Februarinummer van den jaargang 1930 van De Economist heb ik eenige cijfers vermeld, die de strekking hadden te waarschuwen tegen den ook bij ons duidelijk aanwijsbaren achteruitgang der gemeentelijke financiën en tegen de gevaren, welke de gemeentelijke autonomie bezig is voor zich zelve te scheppen. Nu inmiddels de toestanden zooveel ernstiger zijn geworden en de middelen om de gaten te stoppen zooveel schaarscher, schijnt het niet zonder belang om nog verder na te gaan of, en zoo ja, in hoeverre bovenbedoeld ontbindingsproces sedert dien is voortgewoerd.

Wij hebben thans de beschikking over de gemeentelijke rekeningcijfers tot en met het jaar 1929, sedert 1924 hoofdstuksgewijze gerangschikt, alsmede over de begrotingscijfers tot en met 1931. Reeds bij een oppervlakkige vergelijking der totalen trekt het de aandacht, dat de gemeentelijke uitgaven van jaar tot jaar belangrijk stijgen en zelfs, dat het accres toeneemt.

De totale uitgaven van den gewonen dienst van alle gemeenten tezamen beliepen volgens de begrotingen:

1924	557.941.000	} — 5.640.000 — 362.000 + 20.532.000 + 7.455.000 + 22.615.000 + 17.253.000 + 36.729.000
1925	552.301.000	
1926	551.939.000	
1927	572.471.000	
1928	579.926.000	
1929	602.541.000	
1930	619.794.000	
1931	656.523.000	

Terwijl er dus in de jaren 1924/1926 eenige daling merkbaar was, is sedert dien van jaar tot jaar het totaal der gemeentelijke uitgaven met bedragen, wisselend van f 7 tot 22 miljoen gestegen, welke stijging van 1930 op 1931 zelfs f 36.7 miljoen heeft bedragen. Het totaal der gemeentelijke uitgaven is daardoor op een peil gekomen dat juist f 100 miljoen ligt boven het nog slechts enkele jaren geleden normaal geachte, doch toen reeds hooge niveau van 1924/26.

Men behoeft waarlijk geen geleerde te zijn om te begrijpen dat, nu door den wereldcrisis de draagkracht, ook van het Nederlandsche volk met sprongen is gedaald, niet alleen van een nog verder gaande stijging der gemeente-uitgaven geen sprake zal kunnen zijn, maar dat alleen reeds door de gemeente-budgetten dat volk een ondragelijken last te torsen zou krijgen, indien niet de in de jaren van hoogconjunctuur tot ontwikkeling gekomen expansie thans door een even snelle aanpassing aan de verminderde draagkracht wordt gevolgd.

Aangezien niet is aan te nemen, dat het Nederlandsche volk door den druk zijner gemeente-uitgaven zal willen ten onder gaan, kan het nuttig zijn op enkele gevaren, die in dezen ernstigen tijd de gemeentelijke autonomie bedreigen, de aandacht te vestigen.

Op het algemeen gevaar, dat is gelegen in de bepaling van de wet op de financiële verhouding tusschen het Rijk en de gemeenten, die aan de gemeenten voor een deel van haar inkomsten een garantie heeft verleend, behoeft ik niet nader in te gaan. Men moet hopen, dat de gemeenten de draagwijdte van deze garantie, waarvoor immers de middelen uit hetzelfde volksinkomen moeten worden gevonden, waaruit ook alle andere uitgaven moeten worden bestreden, niet zullen overschatten.

Tot de gevaren van meer algemeen aard, die de financiën onzer gemeenten bedreigen, behoort verder de splitsing der gemeentebegrotingen in een gewonen en een kapitaaldienst. Op het verkeerde inzicht, dat de gemeentebesturen hebben bij het brengen van uitgaven ten laste van den kapitaaldienst heb ik bij herhaling gewezen¹⁾ en ik volsta dus, wat dit punt betreft met te constateeren, dat ook thans nog de gemeentelijke begrotingswetgever in zijn begeerte om

¹⁾ Zie bovenaangehaald artikel in het Februari-nummer, jaargang 1930, van De Economist.

INHOUD.

DE TOEKOMST DER GEMEENTEFINANCIËN door <i>Mr. Dr. A. van Doorninck</i>	Blz. 942
De labiliteit van het economisch leven en de middelen ter bestrijding; de noodzakelijkheid van een wereldgrondstoffenvaluta II (Slot) door <i>Prof. Dr. Ir. J. Goudriaan Jr.</i>	944
Kina en rubberrestrictie door <i>I. Cransberg</i>	948
AANTBEKENINGEN:	
De landbouwerisis	950
INGEZONDEN STUKKEN:	
Parlement en Regeering door <i>Prof. Mr. C. W. de Vries</i>	952
Eenige opmerkingen naaraanleiding van de critiek van <i>Dr. R. van Genechten</i> op het Rapport der Commissie van de Nederlandsche Maatschappij voor Nijverheid en Handel inzake het afbetalingsstelsel door <i>Mr. Fr. W. Fischer</i> met naschrift door <i>Mr. Dr. R. van Genechten</i>	952
MAANDCIJFERS:	
Postcheque- en Girodienst	954
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN	955—960
Geldkoersen. — Wisselkoersen. — Bankstaten. — Goederenhandel	

veel meer tot stand te brengen dan hij uit zijn loopende begroting kan betalen, onverminderd voortgaat met allerlei op zichzelf wellicht nuttige zaken ten laste van den kapitaaldienst, d.w.z. voor het grootste gedeelte ten laste van de toekomst, te financieren, daarbij voorbijziende dat, indien de productiviteit dezer zaken kleiner is dan de lasten der deswege te sluiten geldleeningen, voor den belastingsbetaler het nadeelig verschil een verzwarend van druk beteekent. Het feit, dat door de dalende conjunctuur de productiviteit van vele dezer gemeentelijke kapitaalgoederen (de gemeentewoningen bijv.) sterk afneemt, hetgeen nadeelen met zich brengt, die grooter zijn dan de voordeelen der door conversie verkregen rentebesparingen, maakt deze situatie natuurlijk nog ernstiger. Ondanks dit alles is er van verlagening van gemeenteschuld geen sprake en is men zelfs sedert eenigen tijd bezig op dezen verkeerden weg nog verder te gaan door naast den kapitaaldienst nog een derde onderdeel, den crisisdienst, in het leven te roepen, die niet door nieuwe daarvoor gelijktijdig aangewezen gewone middelen, maar uit leeningsgeld wordt gefinancierd, ofschoon daarbij van eenige productiviteit natuurlijk heelemaal geen sprake is. Dat een op deze wijze sluitend gemaakte begroting volkomen waardeloos en zelfs door haar misleiding gevaarlijk is, schijnt niet tot het besef der gemeentebesturen door te dringen.

De stijging der gemeenteschulden, zonder de crisisleeningen, die thans nog niet onder de geconsolideerde gemeenteschulden voorkomen, blijkt uit het navolgende overzicht:

	Totaal gemeentelijke schuldenlast	Totaal voor de bedrijven	Restant
1 Januari	mill.	mill.	mill.
1924	1531.3	570.8	960.5
1925	1770	631.6	1138.4
1926	1917.2	655.5	1261.7
1927	2008.9	687.4	1321.5
1928	2053.7	715.3	1338.4
1929	2122.3	758.7	1363.6
1930	2163.3	742.6	1420.7
1931	2301.3	789.3	1512

De hoofdstukken die het sterkst tot deze stijging hebben bijgedragen zijn de navolgende:

Hoofdstuk	Totaal-schuld 1 Jan. 1924	Totaal-schuld 1 Jan. 1931	Percentage der stijging
	mill.	mill.	
Algemeen Beheer	28.2	31.4	11.3
Openbare Veiligheid	7.5	10.1	34.7
Volksgesondheid	11.3	27.1	139.8
Volkshuisvesting	381.1	599.8	57.4
Openbare Werken	203.6	296.5	57.4
Privaat bezit	103.9	227.5	119.—
Onderw. K. en W.	107.2	222.5	107.6
Armenzorg	20.8	26.8	28.8
Landbouw	4.5	12.7	182.2
Handel en Nijverheid	9.9	18.7	88.9
Bedrijven	570.8	789.3	38.3

Gelijk uit dit staatje blijkt, vertoont de stijging zich over alle Hoofdstukken.

Een belangrijk en evenzeer stijgend gedeelte van deze schuld is bij de Rijksfondsen ondergebracht.

Op 1 Januari 1929 bedroeg dit totaal f 313.653.909,46
„ 1 „ 1931 was het gestegen tot „ 487.939.047,76

Uiteraard werkt het feit, dat de Rijksfondsen voor een belangrijk gedeelte van hun beleggingen op de gemeenten zijn aangewezen, de stijging der gemeenteschulden nog meer in de hand.

Een derde punt van algemeenen aard, dat de bijzondere aandacht verdient, betreft de regelmatige overschrijding der begrotingen.

Van die overschrijding in de jaren 1924 t/m. 1929 geeft het navolgend staatje een beeld:

Jaar	Totaal gewone uitgaven volgens begrooting	Totaal idem volgens rekening	Bedrag der overschrijding
1924	557.941.000	566.630.000	8.689.000
1925	552.301.000	579.488.000	27.287.000
1926	551.939.000	583.866.000	31.927.000
1927	572.471.000	584.574.000	12.103.000
1928	579.926.000	595.409.000	15.483.000
1929	602.541.000	645.709.000	43.168.000

Zonder uitzondering dus zijn de totalen der gemeenterekeningen hooger dan de totalen der begrotingen.

Deze overschrijdingen, die aan de begrooting als onmisbare en bindende leidraad voor het gemeentelijk beheer alle betekenissen dreigen te ontnemen, kunnen aan verschillende oorzaken te wijten zijn. Het is mogelijk, dat bij het opmaken der begrotingen uit zucht om te flatteeren of door bezwaar in het vinden van dekking, te krap wordt geraamd. Ook is het denkbaar, dat indien tijdens het begrotingsjaar de middelen meeloopen, deze aanstands worden aangewend voor nieuwe uitgaven. Beide oorzaken zijn natuurlijk met name bij een teruggaande conjunctuur even bedenkelijk. Zij wijzen op een leemte in het gemeentelijk financieel beheer, welke bij het Rijk niet bestaat. In de Comptabiliteitswet 1929 is het toezicht geregeld, dat de Minister van Financiën ook na de vaststelling der begrotingen op de besteding van 's Lands gelden uitvoert. Dit is allengs in alle landen een noodzakelijke bepaling gebleken. Nog onlangs zijn in de Belgische wet strenge voorschriften op dit punt opgenomen, welke o.m. inhouden, dat alle wetsvoorstellen en Regeeringsmaatregelen, welke financiële gevolgen kunnen hebben, de voorafgaande sanctie behoeven van den Minister van Financiën, terwijl bovendien die financiële gevolgen vooraf nauwkeurig moeten zijn berekend. Zelfs zijn de ambtenaren verantwoordelijk gesteld voor de fouten, die zij bij die berekeningen mochten maken. Is er ook in het gemeentebestuur een orgaan, dat speciaal voor de financiële belangen waakt? Artikel 216 der Gemeentewet heeft thans de afzonderlijke verantwoordelijkheid van de wethouders geregeld, maar er is nergens een bepaling, die aan den wethouder van financiën hetzelfde overwicht geeft in het gemeentebestuur, als de Comptabiliteitswet aan den Minister van Financiën heeft gegeven. Het schijnt wenschelijk in deze leemte te voorzien, vóórdat het noodig zal blijken een tekort aan autonome kracht door een verscherpt toezicht van bovenaf aan te vullen.

* * *

Behalve de bovenstaande meer algemeene opmerkingen geeft ook een vergelijking tusschen verschillende jaren van het uitgavencijfer der afzonderlijke hoofdstukken van de gemeentebegrotingen op menig punt reden tot bezorgdheid.

De stijging der gewone uitgaven van 1930 op 1931 met een totaal van f 36.7 miljoen is als volgt over de verschillende hoofdstukken verdeeld:

Hoofdstuk	Raming 1930	Raming 1931	Stijging of daling
Vroegere diensten	6.590.000	5.343.000	- 1.247.000
Algemeen Beheer	36.320.000	39.013.000	+ 2.693.000
Openbare Veiligheid	48.365.000	50.111.000	+ 1.746.000
Volksgezondheid	13.705.000	14.600.000	+ 895.000
Volkshuisvesting	49.632.000	14.600.000	+ 1.145.000
Openbare werken	79.177.000	85.616.000	+ 6.439.000
Eigendommen niet voor openb. dienst bestemd	19.522.000	21.695.000	+ 2.173.000
Onderwijs, K. en W.	140.305.000	148.182.000	+ 7.877.000
Armen- en Werkloozenzorg	67.878.000	73.376.000	+ 5.498.000
Landbouw	867.000	967.000	+ 100.000
Handel en Nijverheid	5.826.000	6.672.000	+ 846.000
Belastingen	11.955.000	8.647.000	- 3.308.000
Bedrijven	100.108.000	106.961.000	+ 6.853.000
Kasvoorzieningen	15.164.000	14.883.000	- 281.000
Overige uitgaven	15.847.000	18.968.000	+ 3.121.000
Onvoorzien	8.532.000	10.722.000	+ 2.190.000

Uit dit overzicht blijkt, dat voor bijna alle hoofdstukken van uitgaven hogere totalen werden uitgetrokken.

Het Hoofdstuk „Vroegere diensten”, dat de nadeelige saldi van de laatst vastgestelde rekeningen vermeldt, is voor 1931 lager geraamd. Neemt men echter ook de batige saldi, die onder de inkomsten voorkomen, in aanmerking, dan blijkt, dat voor alle gemeenten tezamen de batige saldi sedert 1924 geleidelijk zijn verminderd:

Jaar	Batige saldi	Nadeelige saldi	Blijft batig saldo
1924	74.416.000	24.997.000	49.419.000
1925	60.323.000	17.149.000	43.174.000
1926	54.617.000	17.379.000	37.238.000
1927	45.320.000	16.820.000	28.500.000
1928	35.118.000	11.652.000	23.466.000
1929	67.773.000	38.359.000	29.414.000

Op zich zelf reeds is het overbrengen van batige rekeningsaldi naar den gewonen dienst van volgende begrotingen een kwaad, dat vooral bij een zoo sterk stijgenden schuldenlast verboden diende te worden; het overbrengen van die saldi naar den Kapitaaldienst zou evenals in de Duitsche wet, ook bij ons verplichtend moeten worden voorgeschreven. Dat bovendien die saldi regelmatig afnemen, wijst temeer op een geleidelijken achteruitgang.

De belangrijkste uitgavenstijging geeft het Hoofdstuk Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen.

De bruto uitgaven van dit Hoofdstuk beliepen in 1924 f 127.159.000 de inkomsten bedroegen „ 66.192.000
Blijft netto uitgaven in 1924 f 60.967.000

In 1929 bedroegen deze cijfers:

Uitgaven	f 134.445.000
Inkomsten	„ 59.537.000
Netto uitgaven	f 74.908.000

Onder deze uitgaven zijn begrepen de rente en aflossing van terzake van schoolbouw aangegane geldleeningen.

De gemeentelijke schuldenlast terzake van het onderwijs bedroeg op 1 Januari 1924 f 107.223.000 en op 1 Januari 1929 f 169.934.000, zoodat de stijgende schuldenlast een belangrijke factor vormt in de regelmatige stijging van de gemeentelijke onderwijsuitgaven. Het bedenkelijke hiervan is vooral, dat verbetering hierin alleen is te verkrijgen door de schuldaangroeiing stop te zetten en tegelijkertijd op het schoolkapitaal sterker af te schrijven, hetgeen in de eerste jaren een verzwaring van gewone lasten beteekent. De kans is dus groot, dat men op den verkeerden weg net zoo lang blijft voortsukkelen tot de wagen is vastgelopen.

Ook het Hoofdstuk Bedrijven vereischt bijzondere aandacht. Oppervlakkig beschouwd is hier alles in orde. De inkomsten van alle bedrijven, dus met inbegrip van de verliesgevende, beliepen in 1924 f 105.211.000, de uitgaven f 81.362.000, zoodat er een overschot was van f 23.849.000, zijnde 4 pCt. van het geïnvesteerd kapitaal van f 570.8 miljoen.

In 1929 bedroegen de inkomsten f 139.694.000 en de uitgaven f 102.312.000, gevende een overschot van

f 37.382.000 of 5 pCt. van het geïnvesteerde kapitaal van f 758.7 millioen. Het rendement van het kapitaal zou dus nog gestegen zijn. Deze conclusie is echter zeer eenzijdig, want men zou daarbij voorbijzien, dat de winstgevende bedrijven een monopolie bezitten en nog wel van noodzakelijke levensbehoeften, zoodat zij door eenvoudig de tarieven te verhoogen, elke winst kunnen maken, die de gemeentekas noodig heeft. Het gevaar, dat hierin ligt is des te grooter nu de arbeidsvoorwaarden in deze naar alle kanten beschutte bedrijven door de gemeentelijke Overheid worden vastgesteld en dus allerlei andere dan zuiver economische factoren daarbij een rol spelen. Het mag dan ook wel als zeker worden aangenomen, dat in de tarieven, die de burgerij moet betalen teneinde de gemeentekas de onmisbare bedrijfswinsten te verzekeren, een flink stuk belasting zit, dat bij een meer economisch beheer bespaard zou kunnen worden; wat natuurlijk bedenkelijker wordt, naarmate de algemeene belastingdruk voor het instandhouden van de volkswelvaart een grooter bedreiging gaat vormen.

Nadere beschouwing verdient evenzeer het Hoofdstuk Armenzorg en Werkloozenzorg.

De netto-kosten van dit Hoofdstuk, volgens de gemeenterekeningen beliepen:

	Uitgaven	Ontvangsten	Netto uitgaven
in 1924	f 67.458.000	f 7.969.000	f 59.489.000
„ 1925	„ 63.034.000	„ 7.362.000	„ 55.672.000
„ 1926	„ 62.464.000	„ 7.008.000	„ 55.456.000
„ 1927	„ 64.710.000	„ 7.963.000	„ 56.747.000
„ 1928	„ 65.949.000	„ 8.132.000	„ 57.817.000
„ 1929	„ 68.555.000	„ 8.747.000	„ 59.808.000

In deze cijfers komt uiteraard de tegenwoordige crisis nog niet tot uitdrukking. Op zichzelf reeds vormen deze uitgaven een bedenkelijk hoog percentage van het gemeentelijk budget. Maar de zaak krijgt een nog ernstiger aanzien, indien men onderscheid maakt tusschen de steden en het platteland.

In het op zichzelf nog vrij gunstige jaar 1929 droegen de totale gemeentelijke uitgaven voor Armenzorg en Werkloozenzorg in alle gemeenten tezamen bruto f 68.555.000 en in de zes gemeenten boven 100.000 inwoners (Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage, Utrecht, Groningen en Haarlem), in totaal f 41.919.000. Deze zes gemeenten, omvattende 27 pCt. van de totale bevolking betaalden dus in 1929 62 pCt. van de totale kosten van Armwezen.

Deze cijfers dringen de vraag op den voorgrond of er een juiste verhouding bestaat tusschen de armen- en werklozenverzorging in de groote steden en op het platteland. Is dat niet het geval, en worden, door welke oorzaken dan ook, de behoeftigen in de groote steden ruimer en vollediger verzorgd dan op het platteland, dan zal de op zichzelf reeds ernstige trek naar de groote steden door deze onjuiste verhouding nog worden gestimuleerd en zal deze verzorging aan de groote gemeenten op den duur lasten opleggen, welke niet meer te dragen zullen zijn. Het feit, dat enkele van de grootsten door instelling van een crisisdienst zich deze lasten voorloopig van den hals pogen te schuiven, kan het kwaad nog slechts verergeren.

Alles tezamen genomen kan de conclusie slechts deze zijn, dat het met de gemeentefinanciën snel bergafwaarts blijft gaan. Op welk punt dit afglijden zal worden gestuit, kan niemand voorspellen; vast staat echter, dat de geweldige wereldcrisis dat punt heel wat naderbij heeft gebracht.

De onlangs afgekondigde noodverordening in Duitschland, die voor de Deutsche gemeenten de autonomie volledig heeft opgeheven en de landsregeringen heeft gemachtigd alle maatregelen te treffen, welke voor het brengen van evenwicht in de gemeentelijke huishoudingen noodig zijn, moge tot waar-schuwing strekken, waarop een gemeentebeleid moet uitloopen, dat met de eischen van de algemeene volkswelvaart geen voldoende rekening houdt.

A. VAN DOORNINGK.

DE LABILISATIE VAN HET ECONOMISCH LEVEN EN DE MIDDELEN TER BESTRIJDING; DE NOOD-ZAKELIJKHEID VAN EEN WERELD-GRONDSTOFFENVALUTA.

II (Slot.)

Het synchronisme van de goederenprijzen beteekent in wezen de relatieve beweging van al deze prijzen tezamen tegenover den prijs van één ander goed, waarin de prijzen worden gemeten: het goud.

De directe oorzaak van deze relatieve beweging ligt niet bij het goud; er is de laatste paar jaren niet zoo iets essentiëls in de totale goudpositie van de wereld veranderd, dat deze verandering de catastrofale ineenstorting zou kunnen verklaren.

De oorzaken liggen aan de zijde van de goederen: de mechanica van de prijsvorming scheidt een labiel evenwicht dat, eenmaal doorbroken, de prijsineenstorting onbeperkt laat doorgaan, ja versterkt, omdat de depreciatie van de goederen niet alleen relatief, maar ook op zichzelf door de gelijktijdige toeneming van de vraag naar goud de appreciatie van dit metaal beteekent. Er wordt een vlucht ontketend uit de goederen naar het goud — of wat daarvoor doorgaat.

Deze relatieve beweging van alle goederenprijzen tegenover één enkel prijsgoed zal men nooit kunnen doorbreken, zoolang men den prijs der goederen meet aan een prijsgoed buiten die goederen gelegen: deze constructie is in zichzelf labiel en zal labiel blijven zoolang men haar handhaaft.

Deze labiliteit is evenwel met één slag opgeheven, wanneer men den prijs der goederen meet aan den gemiddelden prijs van alle goederen tezamen; wanneer men dus de gemiddelde prijs van alle goederen tezamen als prijseenheid definieert.

Dan, maar ook eerst dan, zal de stelling van James Mill ten volle in vervulling gaan: „De waar, waarmee de markt overvoerd is, zakt; diegene, aan welke gebrek is, stijgt in prijs”.¹⁾ Thans geldt de stelling voor alle goederen tezamen tegenover het eene prijsgoed: het goud. Dan zal de stelling gelden voor elke grondstof of elke groep van grondstoffen, waarvan *relatief* te veel is (d.w.z. een teveel dat relatief grooter is dan het teveel der andere grondstoffen).

Dan zal de prijsdaling van een aantal grondstoffen, prijsstijging der overige in het leven roepen. Ook dan nog zullen partiëele overproducties, crises in bepaalde bedrijfstakken met pathologische prijsinstorting mogelijk zijn — maar zij zullen gecompenseerd worden door prijsstijging in de overige takken. De universeele en catastrofale wereldcrisis zal tot het verleden behooren; de partiëele crises zullen, bij thans vergeleken, een goedaardig karakter hebben.

Is dit een fantasie? Is dit een droombeeld, of een goochelspel op het terrein der geldpolitiek, waarop reeds zoo vaak zonderlinge kunsten zijn uitgehaald — soms met succes, maar meestal tot groote schade voor hen, die zich tot gewaagde experimenten lieten overhalen.

Laat ons scherp en beknopt preciezeren wat wij bedoelen.

Laat ons eerst de techniek en de principiële betekenis van deze geldeenheid onderzoeken en daarna spreken over de mogelijkheid en opportuniteit van praktische invoering tijdens deze crisis.

Thans is (was) de definitie van de geldeenheid in de meeste landen:

1 geldeenheid = x gram goud.

De nieuwe definitie zou bijv. kunnen luiden:

1 geldeenheid = x_1 KG. tarwe + x_2 KG. rogge + x_3 KG. maïs +
+ x_4 KG. gerst + x_5 KG. haver +
+ x_6 KG. rijst;
+ y_1 KG. suiker + y_2 KG. koffie + y_3 KG. thee +
+ y_4 KG. coprah + y_5 KG. rubber;

¹⁾ Elements of political economy; 3rd edition pag. 235.

+ x_1 KG. katoen + x_2 KG. wol + x_3 KG. zijde +
 + x_4 KG. vlas + x_5 KG. hennep +
 + x_6 KG. jute;
 + t_1 KG. ijzer + t_2 KG. koper + t_3 KG. tin +
 + t_4 KG. lood + t_5 KG. zink +
 + t_6 KG. goud + t_7 KG. zilver;
 + u_1 KG. steenkool + u_2 KG. stookolie +
 + u_3 KG. benzine.

De nieuwe geldeenheid zou dus bestaan uit de som van bepaalde hoeveelheden van primaire grondstoffen en wel elk vertegenwoordigd in verhouding tot zijn wereldverbruik.¹⁾

Aldus zou zij beter dan eenige andere voldoen aan den allereersten eisch van waardevastheid: de verbruiksnuttigheid van bepaalde hoeveelheden algemeen gebruikte grondstoffen zou in de plaats treden van de zeer twijfelachtige en labiele verbruiksnuttigheid van één enkel metaal: het goud.

Technisch zou de nieuwe geldeenheid bestaan uit papier gedekt door goederen.

Deze goederendeckking zou dus in de plaats treden van de tegenwoordige gouddekking. De waardevastheid zou worden gehandhaafd door, evenals in de beste dagen van den gouden standaard, den dubbelen eisch te stellen: vrije inwisselbaarheid van biljetten tegen goederen en van goederen tegen biljetten.²⁾

Voor den gouden standaard is, zelfs vóór den oorlog, deze eisch slechts zeer onvolledig in vervulling gegaan. Tijdens den oorlog is zij volledig vervallen en na den oorlog practisch niet meer hersteld. De toenemende goudschaarschte maakt haar onuitvoerbaar; handhaving van den eisch zou immers tot beperking van de circulatie dwingen, terwijl de uitbreiding van de algemene welvaart juist verruiming maakte tot een gebiedende eisch.

Voor een grondstoffenstandaard kan men den eisch van wederkeerige inwisselbaarheid daarentegen zeer goed handhaven. Schaarschte aan grondstoffen zou immers beteekenen een zeer reële verarming van de menschheid en inderdaad door beperking van de circulatie, door beperking van de consumptie onherroepelijk moeten worden gevolgd. Overvloed van grondstoffen daarentegen beteekent een zeer reële rijkdom voor de menschheid; zij mag en moet tot opvoering van circulatie en verbruik leiden.

Een geldeenheid *buiten* den goederenstroom beteekent in tijd van goederenovervloed met noodwendigheid:

- depreciatie van de goederen,
- dus verslechtering van het crediet,
- dus beperking van de circulatie,
- dus beperking van het verbruik,
- dus verdere depreciatie van de goederen —

een door en door labiele constructie, die in de toekomst tot steeds grooter noodlottigheden zal leiden (grootere amplitude, kleiner slingertijd) juist naarmate onze kennis en de techniek van het marktverkeer verbeteren.

Een geldeenheid *in* den goederenstroom beteekent daarentegen in tijd van goederenovervloed:

- constante prijs per goederenpakket;
- dus toegenomen geldswaarde van het goederenvolumen in zijn geheel,
- dus uitbreiding van de biljettencirculatie en vergemakkelijking van het crediet,

(geen roekelooze anticipatie op de toekomst, maar anticipatie juist zoover als de extra goederenvoorraad in de toekomst strekt),

¹⁾ Deze verhoudingen wisselen in den loop der jaren; in verband daarmee zou de samenstelling om de 5 of 10 jaar moeten worden herzien; eventueel nieuw opgekomen grondstoffen zouden dan tevens kunnen worden opgenomen. — Deze veranderingen zijn zeer geleidelijk en tijdens hun groei gedurende de 5 of 10 jaarlijksche periode publiek bekend. Hun invloed zal dus zonder schokken geleidelijk worden verdisconteerd.

²⁾ *Ricardo*. Proposals for an Economic and Secure Currency.

dus toeneming van verbruik, —

eén voortreffelijk gestabiliseerde constructie, die het economisch organisme steeds soepeler en geleidelijker zal doen functionneeren naarmate onze kennis en onze markttechniek beter worden.

De voor een grondstoffenvaluta practisch uitvoerbare eisch van wederkeerige inwisselbaarheid maakt de handhaving van de waardevastheid niet meer tot een taak, die alleen of zelfs in de eerste plaats van de directie der circulatiebank en van de statistische bureaux afhankelijk is, zooals bij de „compensated dollar” van Irving Fisher of bij de „managed currency” van Keynes. Zij geschiedt automatisch door het vrijes ruilverkeer op de uitstekend georganiseerde goederenmarkten, door arbitrage tusschen de goederenmarkten onderling en tusschen deze en de circulatiebanken.

Zoodra het vaststaat — krachtens definitie — dat een grondstoffenpakket van bepaalde samenstelling de geldeenheid is, zal een synchrone daling op de goederenmarkten in het eerste begin reeds onmiddellijk beantwoord worden door inbreng van voorraden bij de circulatiebank dus: sanering van de marktpositie, toename van de biljettencirculatie, stimuleering van het verbruik: tendens tot synchrone prijsstijging: de stabilisatie werkt à tempo en grijpt reeds bij kleine afwijkingen in.

Omgekeerd: zoodra op de goederenmarkten een tendens zou ontstaan tot synchrone prijsstijging, komen de voorraden van de circulatiebank los: directe druk op de goederenprijzen, tegelijkertijd inkrimping van de biljettencirculatie: de daling van de grondstoffenprijzen kan niet uitblijven.

Om deze laatste werking te kunnen uitvoeren, is het natuurlijk noodzakelijk, dat het dekkingspercentage der uitgegeven biljetten zeer hoog is: de ervaring der laatste jaren heeft dan ook wel voldoende getoond waar de verlaging van dit percentage toe leidt: dat de dekking onwerkzaam is juist op het oogenblik, dat zij haar eigenlijke functie zou moeten vervullen. Men moet dus tegen de grondstoffendeckking niet aanvoeren, dat zij duur is, dat men renteloos liggende voorraden vasthoudt, die men beter elders in den normalen goederenstroom kon gebruiken. Volstrekt niet: het is een reserve-voorraad die actief optreedt als de nood aan den man komt en die uit de markt moet worden genomen zoodra dit tijdelijk teveel, deze tijdelijke overvloed, de oorzaak zou worden van algemeene ontredning. De kosten van de rentelooze voorraden zinken trouwens in het niet bij de onmetelijke schade, die aangericht wordt door een algemeene en alles verwoestende depressie als de tegenwoordige.

Het definieeren van de geldeenheid als een grondstoffenpakket van bepaalde samenstelling (hoeveelheidsverhoudingen gebaseerd op de meest objectieve maatstaf: het wereldverbruik) beteekent, dat geen enkel land en geen enkele productietak in het bijzonder kan worden bevoordeeld of benadeeld. Daarom moet de *vastheid* van deze verhouding onder alle omstandigheden worden gehandhaafd; loslaten beteekent privilegieering van de grondstoffen, die in sterkere mate, benadeeling van de grondstoffen, die in mindere mate voor dekkingsdoeleinden worden gekocht.

Het handhaven van de vaste verhouding is dus de waarborg tegen een lukrake politiek van steun, soms aan deze, soms aan gene markt; de vaste verhouding beteekent, dat de geldeenheid steeds een gelijkvormige afbeelding is van het goederenverbruik der menschheid in zijn geheel en dus een maximale waarborg bevat voor stabiele en algemeen erkende verbruiksnuttigheid.

Het opnemen van een bepaalde grondstof in de geldeenheid beteekent volstrekt niet, dat de producenten van die grondstof in het bijzonder bevoordeeld worden, dan alleen in zoverre, dat voor deze grondstof een nieuwe toepassing wordt geschapen als bestanddeel van het geldstelsel. De algemeene wetten van het ruil-

verkeer zullen kapitaalrente, ondernemerswinst en arbeidsloon in dien bedrijfstak, evenals tot dusver, in verband houden met de gelijknamige grootheden in andere bedrijfstakken. Alleen wanneer een grondstof onder beheersching stond van een wereldmonopolie, zou het zaak kunnen zijn haar van opname uit te sluiten: de grond van uitsluiting beteekent dan ook in zichzelf, dat deze grondstof aan de labilisatie niet meer medeplichtig kan worden.

Overigens is het gewenscht het aantal grondstoffen niet sterk te beperken, maar integendeel uit te breiden tot alle, die in het internationaal ruilverkeer een rol spelen en technisch voor dekkingsdoeleinden hanteerbaar zijn of hanteerbaar gemaakt kunnen worden.

Men mag er niet op vertrouwen, dat, als men uit een bepaalde groep van in productie en (of) in consumptie, of in beide opzichten verwante artikelen er enkele voor opname in de geldeenschap uitkiest, de overige het prijsbeloop van de gekozenen zullen blijven volgen. Het afwijkend beloop van de goud- en zilverprijzen, na het loslaten van het zilver als standaardmetaal is in deze een waarschuwing.

Men zal dus niet uit elke groep van grondstoffen (granen, metalen, koloniale producten, enz.) enkele representatieve soorten moeten kiezen, maar de grondstoffen ongeacht hun meer of mindere verwantschap moeten opnemen in de volgorde van hun beteekenis in het wereldverbruik, in geld gemeten. Het wordt dan een zaak van praktisch inzicht om bij een bepaald punt de streep te zetten; men zou bijv. kunnen bepalen, dat grondstoffen, wier wereldverbruik in geld gemeten kleiner is dan 1 pCt. van de som van alle voorafgaande, niet meer voor opname in aanmerking komen.

Het prijsniveau van alle grondstoffen tezamen is in de geldeenschap als gewogen gemiddelde gefixeerd: *de prijs van geen enkele individueele grondstof is gefixeerd.*

De onmetelijke voordeelen van de vrije prijsvorming voor elk artikel afzonderlijk blijven volledig gehandhaafd. Evenals tot dusver zal overproductie in een bepaalde bedrijfstak gestraft worden met instorting van het prijsniveau en ondergang van de minst economische en minst krachtige bedrijven in dien tak. Maar er is toch een cardinaal verschil met den tegenwoordigen toestand. Thans hebben alle bedrijfstakken zonder één enkele uitzondering van de prijsinstorting te lijden en in die mate, dat het economisch leven van de geheele wereld wordt geknakt. Dan zal alleen *de slechtste helft* der bedrijfstakken de straf te lijden hebben, terwijl de andere helft van de fouten der anderen profiteert in den vorm van extra steun aan hun prijsniveau¹⁾, welke steun immers direct en automatisch door de vrije werking van vraag en aanbod geboden wordt, zoodra door de inzakking van één of van enkele prijzen het gewogen gemiddelde van alle zou zakken beneden de geldeenschap. Daarom zullen beide: straf en belooning gematigder zijn dan thans; beide zijn met elkaar in verband gebracht. Het zal kunnen zijn, dat deze steun niet voldoende is om een ineensinstorting te voorkomen: dan nog is een paniek in één markt oneindig minder erg dan de synchrone paniek in alle markten tegelijkertijd.

¹⁾ De labiliteit der grondstoffenmarkten is in haar gevolgen nog noodlottiger geworden door de Russische exporten. Deze Kozakken troepen stichten dood en verderf in het toch reeds op den vlucht geslagen leger der grondstoffenprijzen; zij veroorzaken niet — maar versterken en verlengen wel — de algemeene débacle. Onder heerschappij van een grondstoffenv valuta zou hun desastreuze invloed strikt beperkt blijven tot die grondstoffen, welke Rusland exporteert; zij sleepen (als baissiers handelende) de andere grondstoffen, die Rusland waarschijnlijk moet importeerden, dan niet meer mee, maar drijven deze juist omhoog. Zoodoende straft de dumping zichzelf en heft zichzelf op, — tenzij men deze door onverantwoordelijke credietverleening aan Rusland systematisch in stand zou houden.

De paniek in één markt zal trouwens voor een goed deel getemperd worden door het feit, dat naast de automatische steun der circulatiebanken, de normale credietverleening in die markt, mits meer of minder volledig gecompenseerd met geëvenredigde credietverleening in de andere goederenmarkten, niet langer een uiterst riskante onderneming is. Van oudsher — en terecht — hebben de banken, die zich specialiseerden in de credietverleening op één bepaalde grondstof (wolbanken, koffiebanken, graanfinanciering) in een kwade reuk gesteun wat betreft hun soliditeit. Het noodlot is evenwel, dat de synchronisatie der prijsbeweging een over een groot aantal verschillende grondstoffen verdeeld crediet niet veel minder slecht maakt dan het eenzijdige crediet. Credietverleening op soliede basis is in de gesynchroniseerde labiele markten in wezen niet meer mogelijk.

Alle crediet is, onder de heerschappij van een geldstelsel, dat los is van de goederenprijzen, in wezen en in laatste instantie een samen koppeling van twee heterogene zaken, die ook door den soliedsten credietgever niet tot elkaar kunnen worden gebracht: een geldvordering en de prijs van bepaalde goederen.

Deze heterogeniteit is den particulieren belegger reeds lang bewust; hij heeft van vorige geslachten reeds den raad gekregen zijn bezit te verdeelen over obligaties en aandelen. De beroepsmatige credietverleener kan dit advies niet volgen en al zou hij het kunnen volgen, dan zou dit advies — de laatste debiteuren zijn uiteindelijk van goederenprijzen afhankelijk — hem toch niet voor verlies vrijwaren. Onder een geldstelsel, welks eenheid het zwaartepunt van de prijsbeweging der goederen volgt, is de heterogeniteit in homogeniteit veranderd en kan het geheele credietwezen op oneindig solieder basis worden opgebouwd.

Men kan de vraag stellen: Waarom in de goederenvaluta alleen primaire grondstoffen opnemen, waarom geen andere goederen?

Het antwoord luidt: de primaire grondstoffen zijn door hun universeele bruikbaarheid, hun verhandeling in standaardkwaliteiten, de publieke notering daarvan op de groote goederenmarkten der wereld, technisch veel meer geschikt dan welke andere goederen ook. Het prijsbeloop van andere, meer gedifferentieerde artikelen is en door hun meer gedemarkeerde markten en door hun dichtere ligging bij de consumptie ook niet in die mate aan alles verwoestende schommelingen onderworpen als dat der primaire grondstoffen.

Met het stabiliseeren van het indexcijfer der groothandelsprijzen van primaire grondstoffen (wat is de grondstoffeneenheid anders dan de materialisatie van dit indexcijfer) is het onrustigste en wildste deel van het economisch organisme tot orde gebracht. Men kan gereedelijk toegeven, dat er ook nog andere gebieden van het economisch leven zijn, die labiele evenwichtstoestanden vertoonen met sterk gesynchroniseerden omslag en wel in het bijzonder de productie van kapitaalgoederen. Maar de periodieke impulsen op de productie van productiemiddelen zullen aanzienlijk zwakken, indien het synchronisme der grondstofmarkten doorbroken is en deze productietakken zelve kunnen zich, door de toenemende mechanisatie der bedrijven, voor een steeds grooter wordend percentage baseren op de betrekkelijk stabiele leveranties ter vervanging of ter vernieuwing en worden dus elk jaar in mindere mate afhankelijk van de labiele leveranties ter uitbreiding.

In het economisch leven is de sterkte der golfbeweging precies omgekeerd verdeeld als in den oceaan. In den oceaan aan de oppervlakte de hooggaande golven, elken meter dieper onder de oppervlakte wordt de amplitude van de slingering kleiner; op eenige tientallen meters diepte heerscht volkomen rust. In het economisch leven betrekkelijke stabiliteit in de consumptiesfeer, heftige beweging in de sfeer van

grondstoffen en van productiemiddelen. De rust of liever de gelijkmatige beweging, die de consumptiesfeer vraagt en in zichzelf medebrenkt, wordt telkens verstoord door de impulsen, die van de dieper liggende lagen uitgaan en die alle bestaande ruilverhoudingen (althans tijdelijk) omverwerpen: stabiliseer de grondstoffensfeer en gij stabiliseert à fortiori de op grond van eigen structuur reeds zoo veel meer gestabiliseerde consumptiesfeer en dus ook de door beide beïnvloede sfeer der productiemiddelen.

Maar het baseeren van het geldstelsel op de primaire grondstoffen heeft nog een veel principieeler motief: zij kunnen vroeg of laat getroffen worden door natuurlijke schaarschte; alle overige goederen, die door aanwending van kapitaal en arbeid uit primaire grondstoffen worden afgeleid, zijn voor wat hun vervaardigbare hoeveelheid betreft van hen afhankelijk. Deze natuurlijke schaarschte — indien zij mocht optreden — indien zij vroeg of laat bij alle grondstoffen min of meer gelijktijdig mocht optreden, — moet natuurlijk in de geldcirculatie tot uiting worden gebracht. Voor natuurlijke schaarschte der andere productiefactoren dreigt in afzienbaren tijd geen gevaar: de productiviteit van den arbeid kan nog onbeperkt worden opgevoerd.

De technische hanteering van een grondstoffendekking biedt ongetwijfeld veel grooter moeilijkheden dan van een gouddekking. Maar deze moeilijkheden zijn niet onoverkomelijk. Het koopen van goederen op ceel maakt het mogelijk deze in eigendom te hebben zonder dat dit direct transportkosten meebrengt. Men kan zich een toestand voorstellen, waarbij een deel van de dekking in het land zelf is opgeslagen en geheel of gedeeltelijk participeert in de, telkens rouleerende, verbruiksvoorraden voor dat land; waarbij een ander deel op de plaatsen van productie of verhandeling voor rekening van de bank blijft liggen, en waarbij de dekking voor een ander deel bestaat uit collectieve ceelen van een wereldbank, die de indirecte beschikking over de goederen heeft. Overdracht van deze collectieve ceelen van de eene circulatiebank aan de andere zou onder verdiscontingering van verschillen in vracht, voor het internationale verkeer geheel of gedeeltelijk in de plaats treden van de tegenwoordige goudverscheppingen.

Het internationaal wantrouwen zou bevrediging kunnen vinden door de goederen zooveel mogelijk binnen het eigen land te brengen. En zolang de oorlogsdreiging niet weggenomen is, zal het gezond verstand toch in elk geval al spoedig gaan inzien, dat het bezit van een groote voorraad grondstoffen in natura een sterkere oorlogskas is dan een Juliuisturm vol goud. Thans hebben de groote circulatiebanken, vooral de Duitsche, in het jaar voor het uitbreken van den wereldoorlog, hun goudvoorraad ontzaglijk opgevoerd; de ervaring van den wereldoorlog heeft geleerd, dat groote grondstoffenvoorraden een doeltreffender bezit was geweest.

Bij de beoordeeling van de praktische uitvoerbaarheid van de gedachte eener grondstoffenv valuta zal men deze moeten confronteeren met de andere mogelijkheden, welke thans in het spel zijn.

Deze spelen, wat het beginsel betreft, tusschen gouden standaard en managed currency en wat de praktijk betreft tusschen inflatie en deflatie.

Het is niet te boud gesproken, indien men zegt, dat de grondstoffenv valuta de goede eigenschappen van gouden standaard en managed currency in zich verenigt en de slechte eigenschappen van beide vermijdt.

Evenals de gouden standaard is de grondstoffenv valuta gebaseerd op de goede, ouderwetsch-soliede gedachte van een vaste dekking, in natura; evenals een prima gouden standaard handhaaft zij de vrije wederkerige inwisselbaarheid van biljetten tegen dekking; evenals de managed currency geeft de grondstoffenv valuta een constant prijsniveau en waardevastheid aan het geld.

Maar de grondstoffenv valuta maakt de geldcirculatie niet in laatste instantie afhankelijk van de toevallige vondsten van één zeldzaam metaal — dusdoende de geheele ontwikkelingsmogelijkheid der productie, de stabiliteit van alle ruilverhoudingen, de maatschappelijke vrede en de vreedzame ontwikkeling der menschheid koppellende aan de wisselvalligheden van één enkel metaal, dat voor het werkelijk welzijn der menschheid geen enkele reële betekenis heeft. Onze maatschappij met haar welvaart van vandaag is niet denkbaar zonder tarwe en zonder maïs, zonder steenkool en zonder aardolie, zonder katoen en zonder ijzer: Haar welvaart moet mogelijk zijn zonder goud. Indien vandaag den dag economen reikhalzend uitzien naar de ontwikkeling der goudproductie, indien zij de overtuiging koesteren, dat vandaag, evenals veertig of tachtig jaar geleden, de ontdekking van nieuwe goudvelden de huidige depressie zou doen kenteren naar een nieuwe hausse — dan bewijst dit alleen de misdadige afhankelijkheid, waarin de gouden standaard het menschdom heeft gebracht ten aanzien van één metaal, dat voor zijn welvaart geen werkelijke betekenis bezit. Het moet mogelijk zijn de welvaart, die terug zou keeren als gevolg van de ontdekking van nieuwe goudvelden, ook te verkrijgen zonder de ontdekking van nieuwe goudvelden, maar door juiste aanwending van de reeds aanwezige en thans niet gebruikte schatten. Vruchtbare akkers, rijke mijnen, goed gecultiveerde plantages — daar liggen de werkelijke welvaartsbronnen der menschheid. Van hun productie, van hun meer of minder overvloedig rendement hangt het af; of de menschheid in welvaart of in armoede zal leven. Alleen een geldstelsel, dat uitzet of inkrimpt naarmate deze productie stijgt of daalt, zal het logisch verband leggen tusschen productie en consumptie, dat ons thans ontbreekt.

En de grondstoffenv valuta zal dit verband leggen zonder het afhankelijk te maken van den „manager” van een managed currency. De bezwaren tegen de managed currency liggen niet alleen in het ontbreken van een behoorlijk statistisch apparaat — en indien aanwezig in het ontbreken van een behoorlijk begripen van de werking van dit apparaat door het groote publiek. Een groote tegenstand tegen de managed currency zal altijd blijven liggen in het opheffen van de vrije inwisselbaarheid der biljetten of althans in het opheffen van de inwisselbaarheid tegen één vaststaande tegenwaarde. En het allergrootste bezwaar ligt in het feit, dat hier een zeer groote en in zijn hanteering practisch oncontroleerbare macht wordt gelegd in de handen van een of van enkele personen. Hoe minder persoonlijk ingrijpen op het teergevoelige gebied van het geldwezen noodzakelijk is, des te beter. Hoe indirecter de werking op het economisch leven is — des te aanvechtbaarder — des te ondoorzichtiger — des te verwerpelijker. De grondstoffenv valuta met vrije wederkerige inwisselbaarheid houdt zichzelf automatisch op peil, is in opzet eenvoudig en gaat recht op het doel af.

En nu de praktijk: de strijd tusschen inflatie en deflatie.

Een systematisch doorgevoerd deflatieproces over de geheele wereld, zoodat prijzen en loonen in overeenstemming komen met het pathologisch niveau der grondstoffensprijzen, is practisch nauwelijks denkbaar. Het zou thans reeds betekenen een verlaging van geldloonen met minstens 50 pCt. en het staat ontwijfelbaar vast, dat gedurende den tijd, dat men deze verlaging zou trachten door te voeren, de grondstoffensprijzen verder zouden dalen.

Elk apparaat om in een land loon-, salaris- en prijsverlagingen gelijkmatig door te voeren, hetgeen de gevolgen aanzienlijk zou kunnen verzachten, ontbreekt. Bovendien betekent elk deflatieproces uiteindelijk een ontzaglijke bevoorrechtiging van alle bezitters van, en inkomentrekkers uit, geldvorderingen tegenover allen, wier inkomen getrokken wordt uit

arbeid of uit goederenbezit. Het beteekent dus een benadeeling van de meest vitale deelen van het economisch leven ten gunste van de overige; het beteekent een eindelooze reeks faillissementen en moratoria. Krachtiger middel voor totale ontwrichting is nauwelijks denkbaar.

De praktijk wijst er ook reeds op, dat men veel eerder over zal gaan tot het, in zijn hanteering zooveel gemakkelijker en zooveel onschuldiger lijkend middel van „een klein beetje inflatie”. Onder het uitspreken van eerbied voor den gouden standaard verklaart men zich in een aantal landen reeds bereid het dekkingspercentage te verlagen. Toepassing van dit middel kan de verwarring in den internationalen handel slechts vergrooten: uitbreiding van productie en van productiecapaciteit gedurende de tijdelijke voorsprong, die de inflationistische landen verkrijgen op de overige beteekent uiteindelijk een verdere demoralisatie van alle goederenmarkten.

Daarnaast duiken pogingen op om de bevroren, — zeg liever: ongedekte — credieten op grondstoffen te consolideeren; nieuwe credieten te verlenen aan de insolvent geworden staten van Zuid-Amerika: een complex van maatregelen, waaraan elke gezonde financiële constructie ontbreekt.

Primair moet zijn de insolventie zelf te verdrijven, de credieten gezond te maken door de waarde der activa te verhoogen en dit alles kan, *indien men een plan tot valorisatie der wereldgrondstoffen ziet als onderdeel, als eerste uitvoeringsmaatregel op den weg naar de grondstoffevaluta.*

Geen partieele credietverleening op pathologisch in prijs gezakte grondstoffen — een credietverleening, die de marktpositie niet verbetert en de dreiging der voorraden laat voortbestaan — maar centrale aankoop van grondstoffen in alle markten tegelijkertijd in quanta geëvenredigd aan het wereldverbruik, totdat het gemiddelde peil van alle grondstoffen aan de overgrootte meerderheid der bedrijven weer loonende exploitatie mogelijk maakt. *De financieel-technische saneering gaat hand in hand met een commerciële saneering en met herstel van de koopkracht der grondstofproduceerende gebieden.* Inbreng van deze grondstoffen in de dekking der circulatiebanken en vaststelling op een bepaald niveau van een gelijkheid tusschen de gouden prijseenheid en de grondstoffeneenheid. Indien men dan voor deze laatste de vrije inwisselbaarheid invoert en handhaaft en die voor het goud — welke practisch toch reeds niet meer bestaat — loslaat, is het mogelijk de nieuwe eenheid geleidelijk naast de andere in te voeren — zoo goed als men vroeger den gouden standaard heeft weten in te voeren ter vervanging van het zilver.

Het zal vermoedelijk wel blijken, dat de hoeveelheden grondstoffen, die men in moet brengen om het prijsniveau op te voeren tot in de buurt van dat van 1929, en gewaardeerd tegen dat prijsniveau, tezamen slechts een fractie (misschien 10—25 pCt.) uitmaken van de thans bij de circulatiebanken aanwezige goudvoorraden. De totale goudvoorraden der circulatiebanken zijn van de grootte-orde van 30 milliard gulden; de goederenvoorraden van tarwe, suiker, koffie, rubber, katoen, koper, tin, lood en petroleum tezamen kunnen medio 1931 tegen de toen geldende prijzen geschat worden op 3,5 milliard. Men houde hierbij in het oog, dat eenerzijds zeer belangrijke grondstoffen in deze schatting niet zijn opgenomen en dat het prijsniveau door valorisatie misschien met 100 pCt. of meer stijgen zal; anderzijds dat deze voorraden uit den aard der zaak slechts voor een deel kunnen worden ingebracht in de dekking.

Men zal dus nog voor onafzienbaren tijd goud- en goederendekking naast elkaar moeten handhaven.

Het zal voor de invoering trouwens niet strikt noodzakelijk zijn, dat eerst over de geheele wereld eenstemmigheid wordt bereikt; een complex van landen en zelfs één enkel land als het Britsche Imperium of de Vereenigde Staten, met hun groote belangen bij

vrijwel alle grondstoffen, is reeds in staat op eigen gelegenheid de grondstoffevaluta in te voeren.

Toch zal er zeer veel internationaal overleg noodig zijn; er zullen tal van detailmoeilijkheden overwonnen moeten worden — de toestand is stellig niet rijp om daar thans over uit te weiden.

Het gaat allereerst over de vraag of men de hoofdmoeilijkheid van onze maatschappij onder de oogen wil zien en daarvoor een oplossing kan vinden.

Het gaat om het overwinnen van de oude paradox, die ons thans met ondergang bedreigt:

dat algemeene overvloed leidt tot algemeene verarming.

Prof. Dr. Ir. J. GOUDRIAAN Jr.

KINA EN RUBBERRESTRICIE.

„Leeringen wekken, voorbeelden trekken”, zegt een spreekwoord, en het is daarom op het oogenblik, dat rubberrestrictie nog steeds in overweging is, van veel belang dat opnieuw een geval van restrictie, een geval dat al de „klassieke” nadeelen en bezwaren van productiebeperking in het algemeen vertoont, van volstrekt gezaghebbende zijde tot een mislukking verklaard is.

Ik bedoel de productiebeperking van kina krachtens de Kina-Overeenkomst van 1913, over welk onderwerp Dr. M. Kerbosch, hoofdadministrateur der Gouvernements Kina-onderneming in Ned.-Indië op een in Juli te Bandoeng gehouden vergadering van de Soekaboemische en Rubber Planters Vereeniging een rede gehouden heeft (gepubliceerd in „Bergcultures” d.d. 5 September 1931). Het lijkt mij van veel belang dat de inhoud van die rede in wijderen kring bekend wordt; niet zoozeer omdat de ervaring in de kinacultuur den tegenstanders van restrictie nieuwe argumenten aan de hand zou doen, dan wel omdat die ondervindingen eens te meer duidelijk aantoonen, dat de bezwaren tegen productiebeperking niet slechts theoretisch volkomen verantwoord zijn, doch ook door de werkelijkheid volledig bevestigd worden.

De bedoelde rede kan ongeveer als volgt geresumeerd worden:

De Kina-Overeenkomst van 1913, gesloten tusschen de Ned.-Indische producenten van kinabast met de bedoeling de gevolgen van de reeds toen bestaande overproductie te verzachten, beoogt de kinabastproductie te regelen in overeenstemming met de verkoopmogelijkheid van kinine en werd geschoeid op een zoodanige prijsbasis, dat ook de in de minst gunstige omstandigheden verkeerende aangesloten producenten nog winst kunnen behalen. De handhaving der overeenkomst heeft tot nu toe geen onoverkomelijke moeilijkheden opgeleverd, ook omdat Java tot voor kort feitelijk de eenige producent was en er dus een gemakkelijk en innig contact tusschen de maatschappijen, die zich met de productie van kinabast bezighouden, mogelijk is en zij heeft in zooverre aan haar doel beantwoord, dat de producenten inderdaad een vrij stabielen en zelfs voor de kleinere producenten loonenden prijs voor hun product behaald hebben.

Deze toestand heeft echter het welhaast vanzelfsprekende gevolg gehad, dat de aanplant in Ned.-Indië een krachtige uitbreiding heeft ondergaan, zowel bij producenten die, hoewel bij de Kina-Overeenkomst aangesloten en dus de lasten van een steeds toenemende productiebeperking mede dragende, een relatief lagen kostprijs hebben, als bij outsiders. Wat deze laatste betreft hebben na den oorlog vooral de uitbreidingen op Sumatra de aandacht getrokken, waar op maagdelijken grond groote aanplantingen tot stand gebracht zijn, waarbij van den vooruitgang op cultuurtechnisch gebied, als bemesting, rationeel uitdunnen, het gebruik maken van hoogproduceerende enten enz. ten volle geprofiteerd is. Mede tengevolge van de geringe toename van het verbruik en de ophooping der bastvoorraden in de tuinen is thans, in tegenstelling met 1913, toen de overproductie slechts

ca. 10 pCt. bedroeg, de toestand zoo, dat de bij de overeenkomst aangesloten ondernemingen haar productie met ca. 50 pCt. moeten beperken, dat de potentiële productie van Ned.-Indië het wereldverbruik met ongeveer 100 pCt. overtreft en dat de 10 grootste van de in totaal 127 bekende kina-ondernemingen in Ned.-Indië alleen reeds zouden kunnen voorzien in de tegenwoordige wereldbehoefte.

Ware het niet, dat de klimaatsomstandigheden Java feitelijk stempelen tot de natuurlijke monopolist van de kinaproductie, dan zou dit kaartenhuis waarschijnlijk al lang geleden ineengestort zijn. Zooals de omstandigheden nu zijn, hebben andere productiegebieden zich moeten toelagen op de productie van surrogaten. Speciaal Britsch-Indië heeft op dit gebied niet stilgezeten en produceert uit een variëteit van den kinaboom het z.g. quinetum, dat in grotere mate dan de kinine z.g. bij-alkaloiden bevat. De Hygiënische Commissie van den Volkenbond is al sedert jaren bezig te onderzoeken of het Britsch-Indische product als vervanger der kinine geschikt is en, mocht dit blijken het geval te zijn, dan is van restrictie natuurlijk heelemaal geen redding meer te verwachten. En het ergste is, dat quinetum en andere surrogaten geenszins voorbestemd schijnen de kinine te verdringen, omdat zij goedkoper geproduceerd zouden kunnen worden, doch alleen omdat Java moet werken op basis van bastprijzen, waarbij ook de marginale producenten, die bovendien slechts op 50 pCt. van hun capaciteit werken, nog winst maken. In cultuurtechnisch opzicht geraken de bij de Kina-Overeenkomst aangesloten ondernemingen achterop, omdat er, door de overgrote bastreserve in de tuinen, geen aanleiding is het bedrijf te rationaliseeren en van den vooruitgang op plantkundig en bedrijfseconomisch gebied te profiteeren.

Ziehier het weinig opwekkende beeld van een cultuur, die gedurende 18 jaar „veiliggesteld” is geweest. Dr. Kerbosch constateert de mislukking van het systeem en meent, dat „de Kina-Overeenkomst, wil zij verder gunstig blijven werken in het belang der Ned.-Indische kinacultuur, in sommige opzichten zal dienen gewijzigd te worden”. Inderdaad! Maar dan, naar ik vrees, niet slechts „in sommige opzichten”, doch principieel, nl. door — zooals Dr. K. zelf zegt — terug te keeren tot hetgeen van de kinacultuur (en van ieder andere tak van productie) de eigenlijke kracht uitmaakt, d.w.z. lage kostprijzen en daarmee evenredig lage verkoopprijzen. Zou men aan een systeem, dat zoo duidelijk zijn ondoeltreffendheid bewezen heeft, willen vasthouden, dan kan dit slechts tot nog meer teleurstelling en grotere kapitaalverliezen leiden dan bij sanering der cultuur reeds thans het geval zou zijn.

En laat ons nu eens even *hard* zijn (zooals voorstanders van restrictie en andere zachte heelmeesters hun tegenstanders zoo graag verwijten) en afwegen het leed en de verliezen, die geleden zouden zijn als men 18 jaar geleden den economischen krachten vrij spel had gelaten tegen die welke voelbaar zullen worden als de Kina-Overeenkomst, na weer wat opgelapt te zijn, bijv. over 5 jaar onhoudbaar zou blijken. Dan moeten wij constateeren, dat 18 jaar geleden het evenwicht tusschen vraag en aanbod hersteld had kunnen worden door uitschakeling van 10—15 pCt. der aanplantingen, terwijl het in de toekomst zal gaan om 50—60 pCt. Deze percentages drukken ook het kapitaalverlies uit, dat met die uitschakeling gepaard zal gaan en geven ongeveer weer hoeveel employé's en arbeiders daardoor overtollig zullen worden. Is er met dit uitstel dus iets gewonnen? Het antwoord kan niet anders dan ontkennend luiden: de toekomstige ineenstorting, die onvermijdelijk schijnt, tenzij men er spoedig in slaagt een belangrijke uitbreiding van het verbruik te verkrijgen door kininisatie van thans nog onvoldoend bewerkte gebieden, is in alle opzichten veel erger dan zij in 1913 geweest zou zijn.

De zaak heeft echter nog andere kanten.

Zou men in 1913 geen kunstmiddelen te baat hebben genomen, dan is er geen reden om aan te nemen, dat de kinacultuur niet, evenals de andere Indische cultures, een normaal winstgevend bedrijf zou zijn geworden. De prijzen zouden waarschijnlijk wat meer ups en downs gekend hebben, doch zij zouden stellig dooreen lager geweest zijn dan met de Kina-Overeenkomst. Daar staat echter tegenover, dat de kostprijs veel lager zou zijn geworden, omdat de prikkel om tot kostprijsverlaging te komen niet ontbroken zou hebben en niet geremd zou zijn door een permanente restrictie, die cultuurtechnische verbeteringen in vele gevallen doelloos gemaakt heeft. De groote uitbreiding van den aanplant zou uitgebleven zijn, althans meer gelijken tred gehouden hebben met de uitbreiding van de vraag, terwijl thans, nu het stelsel onhoudbaar blijkt, een belangrijke, volstrekt oneconomische kapitaalverspilling aan het licht treedt. Dr. Kerbosch betwijfelt of het verbruik van kina bij lagere prijzen wel zooveel grooter zou zijn dan thans, wijzende op het feit, dat het Kinabureau voor de kininisatie van malariagebieden bereid is groote hoeveelheden kinine ter beschikking van de Malaria-Commissie van den Volkenbond te stellen tegen prijzen „zoo laag dat een dergelijke kinineverkoop voor vele kina-ondernemingen niet of nauwelijks meer loonend zal zijn”. Deze uitlating wijst er eenerzijds op, dat de mogelijkheid tot een groote uitbreiding van het verbruik aanwezig is, terwijl anderzijds het feit, dat de prijs thans niet loonend is, niet veel indruk op mij maakt. Men moet zich afvragen tot welken prijs de kinine geleverd zou kunnen worden als de kinacultuur 18 jaar lang *niet* een somnolente, beschermde cultuur geweest zou zijn, doch in den concurrentiestrijd voortdurend had moeten streven naar een lager niveau van kostprijzen en zij niet, terecht of ten onrechte, in het buitenland het odium had moeten dragen van een bedrijf te zijn dat, zooals men geneigd is te veronderstellen, groote winsten maakt ten koste der lijdende menschheid, welke reputatie den afzet evenmin ten goede komt. En dan lijkt het mij meer dan waarschijnlijk, dat die groote, latente vraag voor kininisatie van geheele gebieden, althans ten deele, al jaren tot werkelijke vraag geworden zou zijn, waardoor de kinacultuur ook sociaaleconomisch veel meer tot haar recht gekomen zou zijn dan nu het geval is geweest, waarvan zij zelve weer niet in de laatste plaats de vruchten geplukt zou hebben. Trouwens, het moge bij het speciale product kina niet volkomen zeker zijn of lage prijzen werkelijk tot vergrooting van het verbruik zouden leiden, voor nagenoeg ieder ander product staat zulks bij voorbaat vast.

Stellig is dit bij rubber het geval.

Ik meen, dat de ervaringen met de kina een volkomen duidelijke taal spreken t.a.v. de gevaren, die bij rubberrestrictie dreigen, zoo duidelijk dat het uitvoerig uitwerken van een parallel met betrekking tot het gevaar van bovenmatige uitbreiding van den aanplant, het gebruik van surrogaten (geregenereerde rubber, synthetische rubber, rubber uit andere planten), voor kostprijsverhooging, voor het uitblijven van nieuwe gebruiksdoeleinden en voor groot kapitaalverlies in de toekomst bij het tot stand brengen van een prijsniveau, dat uitgaat boven den prijs die een volkomen vrije afspiegeling is van de feitelijke verhouding van vraag en aanbod, overbodig lijkt. Ook daarom omdat de restrictie volgens het Stevenson-schema reeds *bewezen* heeft hoe reëel al die gevaren in het geval van rubber zijn. Stellig zouden echter die na-deelen bij rubber in sneller tempo en in ernstiger mate aan het licht treden dan bij kina en zou zich bij een groot stapelartikel als rubber is, dat de aandacht der geheele handelswereld trekt, waarvan de productie niet gebonden is aan een bepaalde landstreek, in enkele jaren afspeelen wat in de meer intieme, afgesloten sfeer der kinacultuur bijna 20 jaar

heeft gekost. In de eerste plaats bestaat bij rubber reeds thans, in den vorm van een enormen Inlandschen aanplant, een zeer groote overcapaciteit (veel grooter dan 10 pCt., als bij kina in 1913), die bij een enigszins belangrijke stijging der prijzen direct haar gewicht in de schaal zou leggen, terwijl vervolgens de nieuwe aanplantingen, die tot stand gebracht zouden worden uit modern plantmateriaal, wat kostprijs en winstcapaciteit betreft, een zoodanigen voorsprong op de meeste bestaande zouden hebben, dat ook uit dien hoofde gevreesd moet worden dat een restrictie, stel dat zij tijdelijk effect zou hebben, binnen betrekkelijk korten tijd zou falen. De gevolgen daarvan zouden het ergst zijn voor die ondernemingen, die meenen thans het meest door restrictie geholpen te zijn, dat zijn de oudere ondernemingen die, tengevolge van een geringe productie per oppervlakte-eenheid, relatief hoge kostprijzen hebben, omdat die bij vrijwillige of geforceerde opheffing der restrictie de concurrentie met de nieuwere niet zouden kunnen volhouden: de krachten die zij zelf in het leven geroepen hebben, zouden hen ten val leiden.

Het is mijn vaste overtuiging, dat nagenoeg ieder die zelf de rede van Dr. Kerbosch in extenso zou lezen, doordrongen zou worden van het door en door ongezonde van de restrictiegedachte zelve, dat hij wrevel zou voelen opkomen tegen ondernemers, die door hun zucht om op gemakkelijke wijze winst te behalen, hun pogingen om zich aan het normale ondernemersrisico te onttrekken, door hun niet bereid zijn „to play the game”, op den duur hun eigen ruiten ingooien en het gezonde gestel van een geheele cultuur ondermijnd hebben. Den onbevooroordeelden lezer zal zich m.a.w. de voorstelling van productiebeperking als een soort ontaardingsverschijnsel onweerstaanbaar opdringen en in verband met de ontwikkeling van het crisisverschijnsel in de kapitalistische maatschappij in het algemeen is ook verstandelijk en theoretisch de opvatting, dat wij bij restrictie te doen hebben met een voor de stabiliteit der huidige maatschappelijke organisatie uiterst bedenkelijke afwijking van de principes, die aan die organisatie ten grondslag liggen, zeer goed gefundeerd.

Ongetwijfeld zijn er ook onder de voorstanders van restrictie bij een bepaald product (welke zij dan pour acquit de conscience als een „speciaal geval” beschouwen) velen die deze gevoelens t.a.v. restrictie in het algemeen deelen. Moge ook de aarzeling der Regeering om een beslissing te nemen inzake rubberrestrictie uit het bij weinigen tot klaarheid komende „dunkle Gefühl” voortkomen, dat het hier gaat om een maatregel, die wel degelijk ernstige gevaren meebrengt en die, gemeten aan de ruimere maatstaf die een Regeering bij dergelijke beslissingen behoort aan te leggen, economisch en maatschappelijk als volstrekt verwerpelijk, als een maatschappelijk kwaad moet worden beschouwd. Indien dat het geval is, dan zal de ervaring bij de kinacultuur, die zoo duidelijk aantoonde, dat het eigenbelang dat de voorstanders meenen te dienen, bovendien nog een slecht begrepen eigenbelang is, de schaal, naar ik van harte hoop, doen omslaan ten voordeele van het systeem dat, hoe hard het thans sommigen moge schijnen, op den duur schonere vruchten zal afwerpen dan welke broeikasmethode ook.

Cr.

AANTEKENINGEN.

De landbouwcrisis.

In aansluiting bij de overzichten, welke wij in de nummers van 7 en 21 October jl. hebben gegeven van den inhoud der door den heer Th. Ligthart en Prof. Dr. Ir. G. Minderhoud voor de Vereeniging voor Staathuishoudkunde uitgebrachte praeadviezen over de landbouwcrisis als element der algemeene economische depressie, moge thans het een en ander worden medegedeeld uit het desbetreffend praeadvies van Prof. Dr. II. Fryda.

In tegenstelling tot de beide andere praeadviseurs, die elk het vraagstuk bezagen vanuit een speciaal gezichtspunt, t.w. de Heer Ligthart in verband met den tropisch-koloniaalen landbouw, Prof. Minderhoud in verband met den toestand van het landbouwbedrijf in de gematigde zone, geeft Prof. Fryda een meer algemeene behandeling van het vraagstuk.

In zijne inleidende beschouwingen wijst de schr. er op, dat de huidige crisis, die een mondiaal karakter draagt, heviger is dan vroegere crises. Gaat men bijv. den teruggang na van de productie van ijzer en staal in vroegere crises, zoo blijkt deze het grootst in de crisis van 1907; de teruggang beliep toen in de Ver. Staten 38 pCt. In de eerste helft van 1931 bedroeg echter de teruggang tegenover de overeenkomstige periode van 1929 voor de Ver. Staten reeds 48 pCt., voor Duitschland zelfs 52 pCt. De internationale handel, vroeger nimmer meer dan 20 pCt. achteruitgegaan, is in het vierde kwartaal van 1930 tegenover dat van 1928 reeds met niet minder dan 28,2 pCt. gedaald.

Is de huidige crisis „normaal” geweest, d.w.z. een gewoon onderdeel van het regelmatige spel van hausse en depressie? Dit is volgens Prof. F. ten deele zeker het geval geweest. Ook nu is in de hausse de wil tot uitbreiding al te zeer in daden omgezet, zoodat een terugslag moest volgen.

Op de oorzaken van de conjunctuurschommeling heeft de schr. in het beperkte, hem beschikbare bestek, niet uitvoerig kunnen ingaan; hij schrijft er o.m. het volgende over:

„Dat telkens opnieuw de economisch toelaatbare grens der expansie wordt overschreden is het gevolg van het feit dat den ondernemer bij de vaststelling van den omvang van zijn productie geen ander richtsnoer ten dienste staat dan het aanbod en de vraag, die hij meent te kunnen verwachten. Maar juist dat richtsnoer voert hem al te gemakkelijk op een dwaalspoor. De ondernemer, die zich door de verhoudingen op de markt laat leiden, loopt gevaar dat hij, eenerzijds, de vraag overschat, omdat hij deze in den regel afleidt uit de conjunctuur, terwijl zij zelf door deze wordt beheerscht, en dat hij anderzijds het aanbod onderschat omdat hij zich in den regel niet voldoende rekenschap ervan geeft dat niet slechts hij maar met hem al zijn bedrijfsgenoten zich hebben opgemaakt om den vermeenden achterstand in de productie in te halen.”

Toch wettigde de hausse, voorafgaand aan den omslag van einde 1929, geenszins eene zoo hevige depressie, als wij thans waarnemen:

„Met dat al is het algemeene conjunctuurverloop voor 1929/30 volstrekt niet van dien aard geweest dat een zoo ernstige crisis als wij thans beleven, als de onvermijdelijke terugslag daarop kan worden beschouwd. De feiten zijn veelmeer deze, dat zelfs de conjunctuur in de Vereenigde Staten voor 1929/30 niet de symptomen vertoont, die volgens empirische waarneming de kenmerken zijn van een hausse, die de kiemen van een ernstigen terugslag met zich draagt. Elders, buiten de Vereenigde Staten, was daarvan in nog veel mindere mate sprake. In een groot deel der wereld vertoont de conjunctuur voor 1929/30 geenszins het beeld van een sterke hausse maar heeft zij integendeel een overwegend depressief karakter.”

Daarna behandelt de schr. den loop van de conjunctuur der laatste jaren in verschillende landen. Hij is daarbij het uitvoerigst over de Ver. Staten. Terecht wijst hij er op, dat velen in en buiten dat land weinig kijk hebben gehad op den conjunctuuromslag; nog na de beurscrisis werd door velen geloofd, dat men niet voor een ernstige depressie, doch slechts voor eene matige „business recession” stond. Hieruit blijkt, dat ook in de Ver. Staten aan de z.g. conjunctuurbarometers het een en ander heeft ontbroken. Anderzijds dient echter te worden bedacht, aldus de schr., dat in de laatste jaren verschillende conjunctuurindices zich niet op dezelfde wijze hebben voorgedaan als vroeger. Schr. wijst in dit verband op den index van het algemeen prijsniveau (vermoedelijk bedoelt hij den „wholesale index”, hetgeen niet hetzelfde is), welke index in de jaren 1926—28 geen stijging, doch zelfs eene daling van 2 pCt. vertoonde. Ook de productie van grondstoffen toont in de Ver. Staten over het geheel een mindere toeneming, dan in de hausseperiode vóór de crisis van 1907. (Wij merken bij dit laatste op, dat uit de door den schr. gegeven cijfers wel blijkt, dat het stijgingspercentage voor de grondstoffen thans minder is dan vroeger, doch daartegenover staat een zeer aanzienlijke stijging van de jaarlijksche toeneming der landbouwproductie, t.w. in 1902/7 gemiddeld 1,4 pCt. p. j., in 1924/9 2,2 pCt. p. j.).

Meer dan op het gebied van toenemende productie van grondstoffen speelde de laatste hausse zich af op het terrein van de bedrijfsorganisatie: sterk stijgende mechanisa-

tie, mede in verband met het meer algemeen beschikbaar stellen van elektrische drijfkracht. Daardoor stijgt de productie belangrijk sneller dan de bezetting der bedrijven met menselijke arbeidskrachten: de eerste steeg van 1923/5 tot '29 in verhouding van 100 : 118, de laatste van 100 : 101. De algemeene rationalisatie heeft niet tot een vermeerderde vraag naar arbeid geleid; daarbij kwam, dat men door groote concurrentie gedwongen was tot snelle afschrijving, waardoor de prijzen hoog werden gehouden, terwijl ook het afbetalingsstelsel tot ophouden van prijzen heeft bijgedragen en weinig bevorderlijk heeft gewerkt.

De schr. trekt vervolgens eene vergelijking tusschen de periode 1873—1896 en den tijd na 1921. Beide perioden hebben een overwegend depressief karakter; in beide tijdvakken ziet men de groothandelsprijzen dalen, al is deze daling in de laatste periode verre van uniform. Toen als nu stonden tegenover elkander de aanhangers van de leer der goudschaarschte (Robert Giffen, e.a. vroeger, Henry Strakosch e.s. thans) tegenover degenen, die de groote verkeersontwikkeling en het openen van belangrijke nieuwe gebieden, inzonderheid voor de agrarische productie, als oorzaken der prijsdaling beschouwden (zoo ten onzent Pierson in zijn bekende artikel over „Goudschaarschte"). De leer van de goudschaarschte wordt althans voor de huidige depressie uitdrukkelijk door den schr. verworpen; over de periode 1873—'96 laat hij zich met minder pertinentie uit.

Nog een ander punt van overeenstemming is er tusschen den tijd van 1873—'96 en de huidige depressie. Sommigen, waaronder Pierson, zagen in de toenmalige depressie niet anders dan een tijdelijken overgang naar een uiteindelijke beteren toestand, anderen schreven haar toe aan gebreken van de bestaande orde en meenden, dat deze laatste aan een gelijkmatige economische ontwikkeling in den weg stond (Tugan-Baranowsky). Aan het slot van zijn praeadvies komt de schr. op deze kwestie nog terug.

Prof. F. meent voorts, dat er bij alle punten van overeenstemming van de periode 1873—'96 met het huidig tijdvak geen aanleiding is om thans reeds als een vaststaand feit te aanvaarden, dat wij nu wederom in een zeer lange baissegeft zouden zijn; daarvoor toch dragen de lange golfen der conjunctuur voorshands een te toevallig karakter.

De leer van Keynes, dat de huidige depressie te wijten zou zijn aan het feit, dat eenige jaren lang de geldrente te hoog zou zijn geweest, wordt evenals de leer van de goudschaarschte en van de ongelijkmatige goudverdeling door den schr. verworpen. Meer en meer wordt het, aldus de schr. duidelijk, dat de eigenlijke oorzaak van de depressie gelegen is in eene overmatige expansie van de oerproductie, deels als gevolg van overschatting van de toekomstige vraag (rubber, petroleum, bij welk laatste product de technische productieverbetering o.i. door den schrijver ten onrechte in dit verband niet wordt genoemd), ten deele als gevolg van snellen, technischen vooruitgang; dit laatste geldt inzonderheid bij den landbouw, waarbij bovendien vraagvermindering ten aanzien van bepaalde graansoorten verder deprimeerend heeft gewerkt, evenals de achteruitgang van het bevolkingsaccres in verschillende landen, die veel graan verbruiken.

Over het verband van de depressie in den landbouw en die in andere bedrijfstakken laat de schr. zich eenigszins weifelend uit. Hij houdt het voor niet onmogelijk, dat de lage prijzen van agrarische producten aanvankelijk de industrie hebben gestimuleerd, terwijl zij thans juist den verdere afzet van industriële producten belemmeren.

Tenslotte bespreekt de schr. het vraagstuk van de aanpassing van de productie bij de gewijzigde omstandigheden. Gezien de groote verbetering in de voortbrenging van een aantal goederen waren de voorwaarden voor algemeen welstand nooit zoo gunstig als thans; dat niettemin deze voorwaarden niet worden verwezenlijkt, doet twijfel rijzen aan de doelmatigheid van de ordening van het economisch leven. De fout van het thans bestaande systeem is deze, dat uitbreiding bij toeneming van vraag naar bepaalde producten vlot genoeg gaat, doch dat inkrimping op bezwaar stuit:

„Er is een belangrijk verschil tusschen de mate waarin een prijsstijging werkzaam is om het aanbod, dat onvoldoende is, te doen toenemen en die waarin een daling van den prijs het aanbod vermag terug te dringen indien dit op zeker oogenblik de grenzen der koopkrachtige vraag overschrijdt. Zoo snel als de productie in het eerste geval omhoog gaat, zoo traag wijkt zij in het tweede geval terug.”

Dit houdt vooral verband met de vaste lasten van het bedrijfsleven, terwijl de schr. tenslotte ook erkent, dat de starheid der loonen een factor van beteekenis is.

Zeer sterk komt dit gebrek aan aanpassingsvermogen in den landbouw naar voren:

„De traagheid, waarmede de landbouw op de gewijzigde marktverhoudingen reageert, is notorisch. Allereerst zijn er weerstanden van sozialen en psychologischen aard, die verhinderen dat het bedrijf spoedig zal worden gestaakt ook al heeft dit opgehouden loonend te zijn. Voor den landbouwer brengt de overgang naar een andere werkzaamheid belangrijk grootere moeilijkheden met zich mede dan voor hem, wiens arbeid op het gebied van de nijverheid of den handel ligt; de industriele arbeider kan gemakkelijker overgaan van het eene bedrijf op het andere dan de landbouwer van den eenen op den anderen tak van het agrarische bedrijf.”

„In den landbouw reageert de productie voorts ook daarom traag op het verloop der prijzen, omdat, evenals in de moderne groot-industrie, de vaste lasten er een belangrijk deel van de totale kosten innemen; de pacht of de hypotheekrente blijft voortgaan of de productie wordt teruggebracht of niet.”

Kartelorganisaties en dergelijke werken slechts op beperkt gebied, en wanneer zij al zijn door te voeren, zoo maken zij de zaak voor de rest der bedrijven nog slechter. Ook de starheid der loonen belemmert de werking van het marktmechanisme.

De schr. twijfelt er daarom aan, of zich het huidige systeem laat handhaven. Hij citeert in dit verband Ludwig Mises, die meent, dat men alle belemmeringen van de vrije prijsvorming moet uitschakelen om uit de crisis te komen en die zulks den „eenigen” uitweg uit de crisis acht; Prof. F. antwoordt op de vraag of dit juist is, het volgende:

„Wie meent dat deze vraag bevestigend moet worden beantwoord, ziet één belangrijk punt voorbij: dat al die maatregelen zooals de protectie, de prijspolitiek der kartels, de loonpolitiek der vakverenigingen en de veelheid van sociale voorzieningen, die mede het marktmechanisme in zijn werking hinderen, volstrekt niet zonder meer als een gevolg kunnen worden beschouwd van een verkeerd inzicht bij hen, die die maatregelen hebben genomen, doch dat zij veelal slechts de reactie zijn op zekere verhoudingen, welke de huidige sociale en economische organisatie zelve heeft doen ontstaan. Protectionisme en kartelpolitiek zijn gelijkelijk maatregelen van bescherming, genomen in terugslag op de ongebreidelde concurrentie; de politiek der vakverenigingen ten aanzien van het loon is niet anders dan het uitvloeisel van de strijdverhouding waarin werkgevers en werknemers in de huidige maatschappelijke ordening tegenover elkander staan. Daarom, als de gewraakte politiek een toestand heeft doen ontstaan, waarvan men kan toegeven dat hij onhoudbaar is, bewijst dit eveneens de onhoudbaarheid der organisatie, welker verhoudingen die politiek in het leven riep.”

„Planhuishouding” dringt zich dus meer en meer op, en het beste zou volgens schr. zijn, wanneer zij internationaal plaats vond:

„Het lijkt geen twijfel dat van een optimale behoeftenbevredesting slechts sprake kan zijn indien de doelbewuste regeling der productie op internationalen grondslag berust.”

Moet daarop echter worden gewacht, zoo wordt het geheel wel wat utopisch. De schr. eindigt daarom zijne beschouwingen met de volgende woorden:

„Zal men, indien aldus te eeniger tijd van een verwezenlijking der plangedachte binnen de grenzen van deze of gene nationale gemeenschap sprake zou kunnen zijn, zich daartegen moeten verzetten omdat zij alleen op internationalen grondslag mogelijk wordt geacht? Of zal men, met vol besef van de groote moeilijkheden, die zich bij de vestiging eener plan-huishouding op nationalen grondslag ongetwijfeld zullen voordoen, daaraan moeten medewerken omdat er reden is aan te nemen dat langs dien weg alleen op den duur de verwezenlijking der plan-idee op internationalen grondslag mogelijk zal zijn?

„Het ware gewenscht dat op deze vragen het antwoord gegeven werd. De geschiedenis is daar om te bewijzen dat de richting der maatschappelijke ontwikkeling niet uitsluitend door blinde machten wordt beheerscht. Er zijn perioden waarin ons lot voor een goed deel in onze handen ligt en het vooral van ons inzicht en onzen wil afhankelijk is, welken loop de dingen zullen nemen.”

Enkele kritische beschouwingen, waartoe de lezing van het praeadvies ons aanleiding geeft, stellen wij ons voor te verwerken in het verslag van de jaarvergadering der Vereniging voor Staathuishoudkunde in het volgend nummer van dit weekblad.

V. S.

INGEZONDEN STUKKEN.**PARLEMENT EN REGERING.**

Prof. Mr. C. W. de Vries schrijft ons:

„Vrij algemeen had men den indruk gekregen, dat de Regeering tot dusver geen blijk heeft gegeven, de crisis, die ons volksleven bedreigt, te verstaan. Zij ziet haar blijkbaar als een der vroeger vrij regelmatig waargenomen conjunctuurgolven, maar men mag dan vragen, waarop dit inzicht steunt”; „Er is geenerlei poging gedaan tot het ordenen van het maatschappelijk leven, dat in een toestand van wanorde is geraakt”; „In verband hiermede werd door sommigen gevraagd, of de Regeering wel doordrongen is van het communistisch gevaar, zoowel hier te lande als in de overzeesche gewesten, en of hier wel voldoende tegenweer wordt geboden”; „Sommige leden waren teleurgesteld door het stilzwijgen van de Troonrede over den noodtoestand in den land- en tuinbouw. Uit niets blijkt, dat de Regeering voornemens is daarin tegemoet te komen en een plan daarvoor heeft ontworpen.”

Zie hier wat de Landsvergadering in tijden van nood tot de Landsregeering heeft te zeggen! Het is niet alles. De Tweede Kamer bracht een Voorloopig Verslag uit ten aanzien van de rijksbegrooting, waarin het hooge college mede demonstreert, dat het college als geheel in de moeilijkheden der regeering heg noch steg weet; dat het college zich alleen kan verdeelen in tal van groepen met eigen, allerlei eigen en elkaar tegensprekende eischen en wenschen. Deswege past geenerlei verwijt, omdat het is te verstaan, dat de heeren en dames van de Tweede Kamer één eigen plan missen en moeten missen. Maar aan het hoofd had dan toch iets anders mogen worden verwacht dan een erbarmelijk slecht college over de „conjunctuurcrisis”, zooals deze wordt verstaan door een deel van de Tweede Kamer.

Vóórop had moeten staan: Hoc ook verdeeld ten aanzien der middelen, waarmede wij ons zullen handhaven, begrijpt de Kamer, dat zij met de regeering heeft gelijke verantwoordelijkheid tegenover de leiding der volksbelangen, in tijden van nood. Vóórop staat dus de gezamenlijke verantwoordelijkheid. Daarin zijn deze regeering en dit parlement het eens. Zoo lang als het maar mogelijk is, zal deze regeering op den steun van het parlement mogen rekenen. Concordia res parrae crescunt!

EENIGE OPMERKINGEN

naar aanleiding van de critiek van Dr. R. van Genechten op het Rapport der Commissie van de Nederlandsche Maatschappij voor Nijverheid en Handel inzake het afbetalingsstelsel.

Mr. Fr. W. Fischer schrijft ons:

De critiek, die Dr. van Genechten in No. 813 van dit blad op bovengenoemd rapport uitoeft en de beschouwingen, die hij daaraan vastknoopt, geven mij aanleiding op tal van punten met hem van meening te verschillen; gebrek aan plaatsruimte noodzaakt mij echter mij hier tot enkele van de belangrijkste te beperken.

1. De geachte schrijver leidt uit de in het rapport vermelde cijfers betreffende het toenemen van de burgerlijke processen over afbetalingskwesties twee dingen af: enerzijds, dat of het afbetalingsstelsel nog steeds grootere uitbreiding krijgt, of de crisis bijzondere moeilijkheden bij de afwikkeling veroorzaakt; — anderzijds, dat een groot deel van de zaken waarover de processen liepen op voor de huurkoopers onproductieve uitgaven betrekking hadden. De schrijver noemt hier in het bijzonder de artikelen stofzuigers, meubelen, kleeding, waschmachines, radio en grammofoons.

Wat het eerste punt betreft moet ik opmerken, dat de bedoelde statistiek allesbehalve duidelijk is. Immers, ofschoon men voor Amsterdam en Rotterdam van dezelfde rubricering uitgaat, komen in Rotterdam op 1083 behandelde zaken 585 „Diversen” voor tegen 47 op 998 in Amsterdam. Hieruit volgt, dat

men voor beide steden in werkelijkheid een geheel verschillende groepeerings heeft toegepast, waardoor een vergelijking van deze statistieken alle waarde verliest. Intusschen blijkt, dat in Amsterdam de stijging — van 865 op 998 — grotendeels komt op rekening van de radiobranche, waar het aantal processen is toegenomen van 28 tot 110. Dit is voor een belangrijk deel toe te schrijven aan andere oorzaken dan Dr. v. G. onderstelt, nl. aan den slechten gang van zaken in dit bedrijf, die niet in de eerste plaats op rekening van de crisis is te stellen, maar grotendeels veroorzaakt is door de invoering der radiodistributie en de snelle vermindering van de behoeften van het publiek. Dat, waar zooveel radiohandelaren hun bedrijf hebben moeten staken, het aantal werkelijke en voorgewende grieven van de zijde der huurkoopers en daarmede het aantal wanbetalingen belangrijk is toegenomen, zal wel ieder duidelijk zijn.

Van meer belang is intusschen, wat de geachte schrijver zegt naar aanleiding van den aard der bovenvermelde goederen, welke erop zou wijzen, dat het hier om louter onproductieve uitgaven gaat. Hij concludeert dat door deze statistiek de „leegheid” van het argument, dat de voorstanders van het afbetalingsstelsel „bij voorkeur” aanvoeren, als zou het de koopers tot verkrijging van een grooter inkomen in staat stellen, duidelijk wordt aangetoond.

Het komt mij voor, dat de schrijver hier een argument bestrijdt, dat alleen aan zijn eigen verbeelding ontsproten is. Dat het afbetalingsstelsel indirect tot de inkomensvorming bijdraagt, doordat het voorwaarde is voor de instandhouding van die industrieën en handelsondernemingen, die hun artikelen uitsluitend of grotendeels slechts op afbetaling kunnen verkoopen, en dat het daardoor werkgelegenheid schept, zal wel niemand met reden kunnen betwisten. Maar wanneer Dr. v. G. meent, dat de voorstanders van het stelsel beweren, dat dit stelsel in het algemeen en rechtstreeks het inkomen vergroot van degenen, die er gebruik van maken, dicht hij hun wel een zeer groote mate van onnoozelheid toe.

Anderzijds is het evenmin juist, dat het in de door den schrijver genoemde gevallen uitsluitend om onproductieve uitgaven zou gaan. Radiotoestellen en grammofoons bijv. worden vaak op afbetaling gekocht door caféhouders, kappers e.d.; kleedingstukken door personen, die ze noodig hebben als beroepskleding of om in hun betrekking goed voor den dag te komen; meubelen door zakenmensen, wien het slecht schikt, en daarvoor benodigde som in eens aan hun zaak te onttrekken, stofzuigers en waschmachines om het mogelijk te maken, dat de vrouw des huizes de huishouding alleen doet, zoodat haar dochters in een betrekking werkzaam kunnen zijn. Als men dit in het oog houdt, zal men moeten erkennen, dat het onderscheid tusschen productieve en onproductieve uitgaven geenszins zonder meer door den aard der goederen wordt bepaald.

2. Het rapport vermeldt, dat er in één jaar in Amsterdam 150 processen-verbaal wegens verduistering zijn opgemaakt en de schrijver vindt het luchthartig van de samenstellers, dat zij dit aantal niet verontwaardigd achten. Want — zegt hij — het aantal vonnissen wegens alle misdrijven van economischen aard heeft binnen het geheele gebied van het Gerechtshof van Amsterdam in 1930 slechts 1192 bedragen.

Dit is echter een vergelijking, die in het geheel geen steek houdt. Immers in 1928 bijv. zijn in Amsterdam alleen door de gemeente-politie 1882 processen-verbaal wegens economische misdrijven opgemaakt.

Men mag veilig aannemen, dat het aantal vonnissen door de *Rechtbank* Amsterdam uitgesproken wegens economische delicten hoogstens de helft van bovengenoemde 1192 dus minder dan 600 bedraagt. Hieruit blijkt, dat in elk geval minder dan een derde der opgemaakte processen-verbaal tot een veroordeeling leidt.

Dit klopt ook met de cijfers voor verduistering alleen.

Het aantal processen-verbaal in de jaren 1925 t/m. 1929 vergelijkende met het aantal veroordeelingen wegens alle verduisteringen in de jaren 1924 t/m. 1928 te Amsterdam gepleegd, komt men tot de volgende opstelling:

Processen-verbaal: 486—515—487—528—533.

Veroordeelingen: 133—173—146—173—142.

of de laatste cijfers berekend per 100.000 inwoners: 18,8—24,1—20,2—23,7—19,2.

Men ziet hieruit bovendien nog tweeërlei: 1e. dat ofschoon verduisteringen van op afbetaling gekochte zaken uiteraard bijzonder gemakkelijk gepleegd kunnen worden, de deswege opgemaakte processen-verbaal — immers ca. 150 per jaar — nog geen 1/3 gedeelte van het totaal uitmaken en 2e. dat er geen sprake van is, dat de ontwikkeling van het afbetalingsstelsel het aantal veroordeelingen wegens verduistering in de laatste jaren heeft doen toenemen.

3. Het in het rapport voorkomende argument, dat het afbetalingsstelsel de voordeelen der moderne uitvindingen brengt onder het bereik der massa meent de schrijver te kunnen weerleggen met de bewering, dat men op dien grond zou kunnen verdedigen, dat de arbeider zijn loon van de eerste twee jaren zou cedeeren om bij zijn huwelijk een reis om de wereld met een Zeppelin te maken. Inderdaad, en met hetzelfde recht als wanneer men bijv. uit de stelling, dat sport voor de volksgezondheid bevorderlijk is zou afleiden, dat het voor iedereen aanbeveling zou verdienen, aan een zesdaagsche wielervedstrijd deel te nemen!

4. Er komen in het artikel van Dr. v. G. nog verschillende andere beweringen voor, die al evenmin een weloverwogen indruk maken. Zoo bijv., dat de reden, waarom het loon per week pleegt betaald te worden en de gedwongen winkelnering verboden is, daarin gelegen is, dat „men zich steeds op den grondslag heeft gesteld van *doze* werkelijkheid, dat de arbeiders een sterke onderschatting hebben van toekomstige lasten”. Iedereen, die van de geschiedenis van het totstandkomen der wet op het arbeidscontract maar eenigszins op de hoogte is, weet dat, met name wat de gedwongen winkelnering betreft, de zaak hier geheel anders ligt. Voorts beweert hij o.a. waar hij zich tegen het eigendomsvoorbehoud keert, dat reeds nu bij den verkoop van vrachtauto's dit voorbehoud niet wordt gemaakt, een bewering, die geheel uit de lucht gegrepen is. En wat de deur dicht doet, is zijn verzekering, dat dit ook door het rapport wordt beweerd, terwijl iets dat daar maar eenigszins op lijkt, in het geheele rapport niet te vinden is. Integendeel wordt er uitdrukkelijk gezegd: „Men gaat in het automobielbedrijf veel sneller over tot toepassing van de contractbepalingen dan in andere branches. *De grotere waarde van het object* (ik cursiveer) en de in het algemeen betere financiële en maatschappelijke omstandigheden van den koper zullen aan dit verschil wel niet vreemd zijn.”

5. Tenslotte de bewering van den schrijver, dat het eigendomsvoorbehoud zijn eigen ondeugdelijkheid bewijst, omdat eruit blijkt, dat men in den persoon van den koper en zijn overige omstandigheden geen voldoende waarborg ziet. Dr. van Genechten stelt het hier voor, alsof het eigendomsvoorbehoud een speciale eigenaardigheid van het afbetalingsstelsel is. Wie echter met deze rechtsfiguur wat meer van nabij bekend is, weet, dat dit voorbehoud bijv. ook in den groothandel een zeer belangrijke rol speelt.¹⁾

Het denkbeeld om het eigendomsvoorbehoud aan het oordeel eener commissie te onderwerpen opent ongedachte perspectieven. Waarom ook bijv. niet het huwelijk van de toestemming eener commissie afhan-

lijk gemaakt? Er worden ook heel wat onberaden huwelijken gesloten!

Velen zullen intusschen geneigd zijn te vragen, hoe men zich de taak eener commissie zou moeten denken, die bijv. alleen in Amsterdam dagelijks honderden huurkoopcontracten te beoordeelen zou hebben. Tot hun geruststelling zij er op gewezen, dat naar de meening van Dr. van Genechten deze Commissie de verlangde toestemming praktisch alleen zou verleenen in gevallen waarin de credietwaardigheid van den huurkoopster ook zonder de zekerheid van het eigendomsvoorbehoud groot genoeg zou zijn.

Daardoor wordt de zaak eigenlijk heel eenvoudig. Waar men immers mag aannemen, dat handelaar en huurkoopster in gevallen waarin het eigendomsvoorbehoud overbodig is zich zeker niet den rompslomp van een dergelijk onderzoek op den hals zouden halen, zou de commissie praktisch kunnen volstaan met alle aanvragen af te wijzen. Iedereen zal toegeven, dat dit haar taak buitengewoon zou vergemakkelijken!

Alle crediet schept in meerdere of mindere mate afhankelijkheid en onzekerheid en brengt als zoodanig zijn bezwaren met zich, met welke men slechts vrede kan hebben, wanneer het zich in ander opzicht onmisbaar heeft gemaakt.

Bij het crediet door banken, industriëelen en groot-handelaren verleend doen die bezwaren zich verhoudingsgewijze zeker in niet mindere mate gevoelen dan bij het consumentencrediet. Dit laatste heeft stellig ook zijn gebreken, die in enkele gevallen zelfs hinderlijke proporties aannemen. Waar het echter bij alle cultuurvolken een zeer belangrijk element in het economisch leven is geworden, — waar het een wijze van zaken doen in het leven heeft geroepen, waarin alleen in ons land duizenden hun bestaan vinden, — waar het overgrootste deel der daarop gebaseerde transacties zonder stoornis verloopt en men kan zeggen, dat het zich ook in den crisistijd zeker niet minder goed heeft gehouden dan het gewone bankcrediet, gaat het niet aan, het te doen voorkomen alsof het een verschijnsel is, dat door zijn gebreken wordt gekarakteriseerd, en evenmin het alleen te bekijken uit het oogpunt van den consument en niet uit dat van handel en industrie. Ik acht het dan ook te betreuren, dat den schrijver van de hierboven besproken critiek, die den samenstellers van het rapport bij herhaling lucht-hartigheid verwijt, het oude spreekwoord van den splinter en den balk niet tijdig te binnen is geschoten!

N a s c h r i f t. Van de gelegenheid, mij door de redactie geboden bovenstaand artikel van den voorzitter van de Vereeniging van Directeuren van Financierings-maatschappijen in Nederland door een naschrift te laten volgen, maak ik gaarne gebruik. De ruimte, die mij daarvoor gelaten is, verplicht mij tot beperking. Laat ik beginnen met te zeggen, dat, wanneer ik schreef, dat bij het koopen op afbetaling van vrachtauto's het eigendomsvoorbehoud niet wordt gemaakt, daar het woord *dikwijls* had moeten tusschenstaan. Dat het rapport hier ook melding van maakt, blijkt uit pag. 11, waar er op gewezen wordt, dat winkeliers door de concurrentie der afbetalingsmagazijnen daartoe gebracht, gemakkelijke betaling toestaan, waarbij autozaken speciaal worden genoemd. Dit sluit natuurlijk niet uit dat de contractbepalingen stipt worden toegepast. Juist de betere financiële omstandigheden van den koper maken dit praktisch mogelijk, maar juist daardoor het eigendomsvoorbehoud — zooals Mr. F. ook zelf toegeeft in zijn punt 5 derde alinea — onnoodig. De heer F. verwijt mij processen-verbaal over afbetalingszaken te Amsterdam in verband te brengen met vonnissen wegens economische misdrijven in het algemeen voor het geheele gebied van het Gerechtshof Amsterdam. Juist de zeer groote uiteenloopendheid van de vergeleken verschijnselen bewijst, dat het mij niet om een statistische ver-

¹⁾ Zie o.a. Helmut Rühl: Eigentumsvorbehalt und Abzahlungsgeschäft.

gelijking te doen was, maar alleen om aan te toonen, dat men niet — als het rapport doet — over 150 processen-verbaal licht mag denken. Dat dit goed gezien was bevestigen de nauwkeuriger gegevens, die de heer F. nu mededeelt, in veel sterker mate dan ik gedacht had, waar hij aantoonde, dat bijna 1/3 van de processen-verbaal wegens verduistering te Amsterdam betrekking hebben op huurkoopaffaires! Men kan daarenboven gerust aannemen, dat bij de vonissen het percentage van huurkoopaffaires nog grooter zal zijn, want bij deze zaken valt de hoofdreden waarom een proces-verbaal niet tot vervolging leidt: het ontbreken van een vasten juridischen grondslag voor de beschuldiging, vrijwel weg. Maar houden wij ons aan 1/3. Bijna de geheele sociale voorzorg is gericht op een heel wat onbelangrijkere vermindering van de misdadigheid van deze, die men zou verkrijgen, wanneer men 1/3 van de verduisteringen kon doen verdwijnen door het huurkoopstelsel (ik zeg niet het afbetalingsstelsel) praktisch onmogelijk te maken!

Wat nu de hoofdzaak betreft: de heer F. vindt, dat ik den voorstanders van het huurkoopstelsel buitengewoon groote onnoozelheid toeschrijf, wanneer ik veronderstel, dat zij het stelsel zouden verdedigen op grond daàrvan, dat het de koopers in staat stelt door de gekochte goederen hun inkomen te vergrooten. Inderdaad heb ik steeds gedacht, dat dit het belangrijkste argument was, dat ter verdediging van het afbetalingsstelsel kon worden aangehaald. Het blijkt nu, dat de voorzitter van de Vereeniging van Directeuren van Financieringsmaatschappijen daar uitdrukkelijk afstand van doet. Waarvan acte. Het is echter niet prettig voor de medeverdedigers van het stelsel, dat hij het bijzonder onnoozel vindt, wanneer men zich hierop beroept. Zoo heeft bijv. de heer E. D. van Walree in zijn brochure „Het Afbetalingsstelsel” uitdrukkelijk gezegd, dat juist voor diegenen, die willen vooruitkomen (pag. 10) „het stelsel van aanschaffing op afbetaling dikwijls een stijfbeugel kan zijn om zich naar boven te werken”, en verder (pag. 12) „speciaal in die gevallen, waar gegronde verwachting op stijgende inkomsten bestaat, mag dit risico van beide zijden gerust worden aanvaard”. Ook Dr. Tekenbroek noemt dit de beste zijde van het afbetalingsstelsel, „Het koopen op afbetaling” (pag. 19). Om alleen deze beide auteurs te noemen.

Alhoewel ik niet geneigd ben dit argument — zoals de heer F. doet — als onnoozel te beschouwen, meen ik toch, dat het vrij leeg is omdat de praktijk van het afbetalingsstelsel veelal een andere richting uitgaat dan deze redeneering veronderstelt. Ik zelf en vele andere advocaten met mij hebben nog nooit iemand ontmoet, die door het afbetalingsstelsel er bovenop gekomen is, maar wij hebben er tientallen ontmoet, die erdoor ten onder zijn gebracht en er door gebrandmerkt zijn voor heel hun leven, zoo zij al niet erdoor in de gevangenis zijn gebracht.

Neen, zegt de heer Fischer, „onze verdediging is, dat het stelsel voor de verkoopers werkgelegenheid schept. Hiertegenover stel ik, dat iedereen, die het afbetalingsstelsel onbevooroordeeld onderzoekt weet, dat dit een fundamentele vergissing vanwege den heer F. is. Het afbetalingsstelsel kan alleen werkgelegenheid verplaatsen, niet scheppen. De toepassing van dit stelsel is misschien te verdedigen voor een tijd van malaise, omdat het mogelijk maakt reeds nu toekomstig inkomen te besteden en daardoor nu de productie kan bevorderen ten koste van die van de volgende jaren; (ik aanvaard het argument echter niet omdat, wanneer eenmaal het stelsel is toegepast, men het niet in den tijd van hoogconjunctuur kan stopzetten), maar dat het de productie zou vergrooten, betwist ik zeer stellig en de heer F. zal een geweldige propaganda ervoor kunnen maken door zijn stelling met andere argumenten dan dat „niemand dit met reden betwist” te verdedigen.

De heer F. vindt het een bewijs van groote lucht-

hartigheid mijnerzijds, wanneer ik voorstel het eigendomsvoorbehoud te verbieden en het alleen toe te laten voor gevallen, te beoordeelen door een commissie. Ik ben inderdaad van meening, dat deze commissie niet veel te doen zal krijgen, wanneer zij als criterium aanlegt, wat ik zou willen, niet — zooals de heer F. zegt — de gegoedheid van den cliënt, maar in de eerste plaats de productieve bestemming van het gekochte goed. De vergelijking, die hij maakt met een commissie, die toestemming zou moeten geven bij het aangaan van een huwelijk, lijkt mij ongelukkig. Voor het sluiten van huwelijken behoeven minder dan dertigjarigen de toestemming hunner ouders, die, voor de meerderjarigen door die van den Kantonrechter kan worden vervangen. Mij dunk, dit is een controle. Een groot gedeelte van de sociale maatregelen komen tenslotte neer op de uitoefening van controle daarop, dat zwakke menschen niet de dupe worden van eigen zwakheid. Een dergelijk toezicht biedt bezwaren, die ik echter bereid ben in de koop te nemen, hoezeer ik aan de individuele vrijheid ben gehecht, wanneer ik de verwoestende werking van het huurkoopstelsel zie; evenals Pierson bereid was onbewoonbaarverklaring van woningen in de Woningwet op te nemen, al is het ook slechts verkeerd begrepen eigenbelang en zwakte, die de arbeiders ertoe leidt die slechte woningen te huren. De heer F. stelt het vóór alsof het ondervangen van het eigendomsvoorbehoud een aanslag op een rechtmatig verworven positie zou zijn. Wij moeten echter niet vergeten, dat heel het huurkoopstelsel feitelijk „in fraudem legis” bestaat, daar het niet anders is dan een slimmigheidje om een onwettig pandrecht op de verkochte goederen te vestigen.

Tenslotte roept de heer F. het belang in van diegenen, die van het afbetalingsstelsel leven. Inderdaad zou dit door het onmogelijk maken van het huurkoopstelsel geschaad worden, in zoover het afbetalingsstelsel op het huurkoopstelsel neerkomt, maar in zooverre is dit bestaan dan ook maatschappelijk na-deelig. Men kan toch de Woningwet niet bestrijden met de argumentatie, dat de verhuurders van onbewoonbaar verklaarde krotten haar zoo onaangenaam vinden; of het wetsontwerp tot bestrijding van den geldwoeker, door te zeggen, dat dit de belangen der woekeraars schaadt. Voor het afbetalingsstelsel — voorzoover dit niet berust op de uitbuiting van een zwakheid in het karakter van de arbeiders — zal ook na het verdwijnen van het huurkoopstelsel, eene zij het — gelukkig — kleinere plaats overblijven dan nu het geval is.

VAN GENECHTEN.

MAANDCIJFERS. POSTCHEQUE EN GIRODIENST. (In duizenden guldens).

	Juli 1931		Juli 1930	
	Aantal	Bedrag	Aantal	Bedrag
Nieuwe rekeningen.	1.596	—	1.376	—
Rekeningen op ult ^o .	177.174	—	161.144	—
Bijschrijvingen	2.842.656	512.804	2.504.152	501.235
a. Stortingen	1.182.480	123.675	1.030.444	122.234
b. Overschrijvingen.				
1. van and. rek. ¹⁾	1.660.025	368.755	1.473.500	360.787
2. van Ned. Bank.	151	20.317	148	18.170
c. And. onderwerpen	—	57	—	44
Afschrijvingen	1.759.447	510.007	1.565.745	504.457
a. Chèques	283.834	73.517	248.964	71.878
b. Overschrijvingen				
1. op andere rek. ²⁾	1.461.282	368.755	1.304.102	360.787
2. naar Ned. Bank	496	67.573	1.117	71.718
c. And. onderwerpen	13.335	162	11.562	74
Tegoe op ult ^o	—	124.481	—	104.592
Beleggingen	—	90.237	—	85.688

¹⁾ Hierin begrepen overschrijvingen uit het buitenland 3.689 met f 678.

²⁾ Idem naar het buitenland 29.479 met f 2.812.

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.

N.B. *** beteekent: Cijfers nog niet ontvangen!

BANKDISCONTO'S.

Table of bank discount rates for various cities including London, Madrid, N.-York, Oslo, Parijs, Praag, Pretoria, Rome, Stockholm, Tokio, Weenen, Warschau, and Zwits. Nat. Bk.

GELDKOERSEN.

OPEN MARKT.

Table of gold exchange rates for Amsterdam, London, Berlin, and New York, showing rates for various currencies and dates from 1931 to 1914.

1) Koers van 23 Oct. en daaraan voorafgaande weken t/m Vrijdag.

WISSELKOERSEN.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Table of exchange rates in the Netherlands for cities like Amsterdam, London, Berlin, Paris, Brussels, and Batavia.

Table of exchange rates for various cities including Zwitserland, Weenen, Praag, Boekarest, Milaan, and Madrid.

Table of exchange rates for Stockholm, Kopenag, Oslo, Helsingfors, Buenos Aires, and Montreal.

*) Notering te Amsterdam. **) Not. te Rotterdam. 1) Part. opgave. In het eerste nummer van iedere maand komt een overzicht voor van een aantal niet wekelijks opgenomen wisselkoersen.

KOERSEN TE NEW YORK. (Cable).

Table of exchange rates for New York, listing data for London, Paris, Berlin, and Amsterdam.

KOERSEN TE LONDEN.

Table of exchange rates in London for various locations like Alexandria, Athene, Bangkok, Budapest, Buenos Aires, Calcutta, Constantinople, Hongkong, Kobe, Lissabon, Mexico, Montevideo, Montreal, Rio de Janeiro, Shanghai, Singapore, Valparaiso, and Warschau.

1) 90 dg.

ZILVERPRIJS

GOUDPRIJS *)

Table of silver and gold prices, listing rates for London and New York for various dates.

1) In pence p. oz. stand. 2) Foreign silver in \$c. p. oz. fine. 3) In sh. p. oz. fine

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Table showing the status of the national treasury, including assets, liabilities, and the balance of the national bank.

NEDERLANDSCH-INDISCHE VLOTTENDE SCHULD.

Table of the floating debt of the Netherlands-Indies, listing assets and liabilities.

DUITSCHER RIJKSBANK.
Voornaamste posten in miljoenen Reichsmark.

Data	Goud	Daarvan bij buit- tent. circ. banken 1)	Deviezen als goud- dekking geldende	Andere wissels en cheques	Belee- ningen
23 Oct. 1931	1.144,6	100,5	142,9	3.666,9	133,3
15 " 1931	1.156,0	90,0	138,1	3.826,7	202,9
7 " 1931	1.219,3	62,8	141,5	3.688,1	167,6
30 Sept. 1931	1.300,8	100,5	138,8	3.545,4	300,5
23 " 1931	1.374,4	99,6	297,8	2.994,7	141,2
23 Oct. 1930	2.180,4	221,4	162,5	1.938,6	61,6
30 Juli 1914	1.356,9	—	—	750,9	50,2

1) Onbelast. *) W.o. Rentenbankscheine 23, 15, 7 Oct., 30, 23 Sept. '31, 23 Oct. '30, resp. 17; 12; 13; 5; 19; 55 mill.

NATIONALE BANK VAN BELGIË.
Voornaamste posten in miljoenen Belgas.

Data 1931	Goud		Goud en zilver b. d. schatkist	Binnen- en buitenlandsche wissels	Beleeningen op Belgische Staatsfondsen	Voorsch. ald Staat voor inge- trokken markten	Circulatie	Rekg. Crt.	
	Munt en metaal	Te goed in en wissels op het buitenl.						Schatkist	Partic.
22 Oct.	2568	—	935	44	290	3.579	8	294	
15 "	2558	—	934	47	290	3.599	22	250	
8 "	2535	—	875	50	290	3.581	13	199	
1 "	2497	—	843	50	290	3.556	42	124	
24 Sept.	2492	—	860	35	290	3.457	22	239	
23 Oct. 1) 1930.	1295	870	739	29	312	3.107	5	150	

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.
FEDERAL RESERVE BANKS.
Voornaamste posten in miljoenen dollars.

Data	Goudvoorraad		Wettig betaal- middel, Zilver etc.	Wissels	
	Totaal bedrag	Dekking F. R. Notes		In her- disc. v. d. member banks	In de open markt gekocht
7 Oct. '31	3.037,0	1.909,1	156,2	463,4	581,4
30 Spt. '31	3.138,2	1.967,5	162,4	327,9	468,5
23 " '31	3.327,4	2.188,4	164,1	309,8	243,2
16 " '31	3.485,7	2.225,8	162,1	263,0	217,8
9 " '31	3.470,0	2.220,4	158,7	260,2	197,8
2 " '31	3.465,0	2.194,5	168,0	257,3	197,9
8 Oct. '30	2.976,5	1.594,5	149,6	173,2	211,0

Data	Belegd in U. S. Gov. Sec.	F. R. Notes in circula- tie	Totaal Depo- sito's	Gestort Kapitaal	Goud- Dek- kings- perc. 1)	Algem. Dek- kings- perc. 2)
7 Oct. '31	738,3	2.270,0	2.486,0	166,6	63,8	67,1
30 Spt. '31	742,3	2.097,8	2.506,2	166,8	68,1	71,7
23 " '31	738,0	2.045,0	2.487,0	166,8	73,4	77,0
16 " '31	742,5	2.005,9	2.645,5	166,9	74,9	78,4
9 " '31	728,1	2.010,3	2.553,7	167,1	76,0	79,5
2 " '31	728,1	1.958,2	2.616,8	167,1	75,7	79,4
8 Oct. '30	600,4	1.365,4	2.466,1	170,6	77,6	81,6

1) Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opschbare schulden: F. R. Notes en netto deposito. 2) Verhouding totalen voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Voornaamste posten in miljoenen dollars.

Data	Aantal banken	Dis- conto's en beleen.	Beleg- gingen 1)	Reserve bij de F. R. banks	Totaal depo- sito's	Waarvan time deposits
30 Spt. '31	154	14.191	7.916	1.816	20.378	6.775
23 " '31	146	14.228	7.844	1.736	20.126	6.837
16 " '31	113	14.263	7.869	1.858	20.449	6.895
9 " '31	113	14.333	7.683	1.739	20.145	6.950
2 " '31	107	14.398	7.665	1.807	20.289	7.003
1 Oct. '30	44	17.013	6.454	1.782	21.527	7.534

Aan het eind van ieder kwartaal wordt een overzicht gegeven van enkele niet wekelijks opgenomen bankstaten

GOEDERENHANDEL.

GRANEN. 27 October 1931.

In het begin der afgelopen berichtsweek was de stemming aan de meeste tarwe-markten rustig. De koersen aan de termijnmarkt te Chicago daalden matig, die te Win- nipeg stegen iets, om daarna onveranderd te blijven. In Zuid-Amerika liepen zij in het begin van de week iets terug. Daarna is de algemeene toestand vaster geworden en zijn de prijzen weder gestegen. Het slot te Chicago was 2 dollarcenten per 60 lbs. hooger dan een week geleden even- als te Winnipeg. Te Buenos Aires was het slot gisteren 4 centavos lager, te Rosario 20 centavos per 100 KG. hooger dan een week geleden. De verschepingen waren in de afge- loopen week weder zeer groot, ook uit Rusland en van den Donau. De Russen zijn vooral aan de markt met in West- Europeesche havens aangekomen disponibele en met stoo- mende partijen. Voor verdere posities zijn zij geen afgevers. Daardoor en in verband met het feit, dat gedurende den laatsten tijd geen nieuwe vrachtruimte ter belading in Rus- sische havens werd aangenomen, verwachten importeurs, dat in de naaste toekomst de verschepingen uit Rusland zullen verminderen, in overeenstemming met de reeds vroe- ger ontvangen berichten, dat de oogst in Rusland kleiner is dan in het vorige jaar, dat de inzameling van graan met groote moeite gepaard gaat en dat moeilijkheden ontstaan zijn in het Russische binnenland bij het transport naar de havens. De uitkomsten van den oogst in Europa blijken nog minder gunstig te zijn dan kort geleden werd verwacht, terwijl bovendien een belangrijk gedeelte van inferieure kwaliteit is en ongeschikt om in de meelmolens te gebrui- ken. Niettegenstaande de afladers aan den Donau slechts met moeite hun exportpremies van de regeering kunnen in- casseeren, blijft de Donau geregeld met tarwe aan de markt, zoowel in de zwaardere soorten als in de lichtere, welke laatste voor veevoeder worden gebruikt. De prijzen van Donau tarwe zijn vrij belangrijk gestegen, vooral voor de lichtere voersoorten was dat het geval. De Amerikaanse Farm Board laat weer van zich spreken door berichten over onderhandelingen met Frankrijk en Duitschland over de levering op credit van belangrijke hoeveelheden tarwe. Berichten over de wintertarwe in de Vereenigde Staten luiden over het algemeen gunstig, behalve in gedeelten van Kansas, waar over droogte wordt geklaagd. In Argentinië zijn de weersomstandigheden gunstig voor de ontwikkeling van de te velde staande tarwe en het is er warm voor den tijd van het jaar. In sommige streken werd naar regen verlangd, doch latere berichten melden regenval. Ook in Australië zijn de vooruitzichten gunstig. De opbrengst van tarwe wordt daar geschat op 177.150.000 bushels tegen 112.388.000 bushels in het vorige jaar, toen een recordoogst werd binnengehaald.

De vraag voor rogge was in het begin der afgelopen week niet levendig en groote omzetten kwamen niet tot stand. Toch is de stemming vast en de prijzen zijn in den loop der week zelfs gestegen. De Russen zijn niet dringend aan de markt en de verschepingen van Russische rogge zijn niet overdreven groot. Aan de roggebehoefte wordt hoofd- zakelijk voldaan door Russische soorten. De Amerikaan- sche en Canadeesche rogge zijn voor geregelde zaken te hoog in prijs. Aan de termijnmarkt te Winnipeg stegen de prijzen bijna dagelijks. Het slot was er 3¼ dollarcenten per 56 lbs. hooger dan een week geleden. Aan de termijnmarkt te Chicago was de stemming minder vast en stegen de prij- zen slechts ½ dollarcent per 56 lbs.

De prijzen voor Platama's zijn in het begin der afge- loopen week flink gestegen. Daarna is een verlaging in- getreden, vooral voor dichtbij stoomende posities, doch tegen het einde der week is deze weder geheel ingehaald. Ook aan de termijnmarkten in Zuid-Amerika is na een verhoog- ing in het begin der week eenige verlaging ingetreden. Later zijn de prijzen echter weder gestegen en het slot was te Buenos Aires 42 centavos, te Rosario 45 centavos per 100 KG. hooger dan een week geleden. Aankomsten in Europeesche havens waren niet groot, doch ook de con- sumptievraag was niet levendig. In het begin van Novem- ber worden groote hoeveelheden maïs verwacht, welke onderweg zijn en vele koopers wachten daarom op het oog- blik met koopen, sommigen, omdat zij reeds flinke hoevee- liden hebben te ontvangen, anderen, omdat zij door het dan verwachte groote aanbod op lagere prijzen rekenen. De vooruitzichten aan den Donau blijven zeer gunstig. De schatting van de maïsoopbrengst is van 27.560.000 quarters verhoogd op 36.800.000 quarters tegen een opbrengst in het vorige jaar van 20.760.000 quarters. In Bulgarije wordt een opbrengst verwacht van 4.586.000 quarters tegen 3.565.000 quarters in het vorige jaar. Afladers aan den

den uitslag der a.s. verkiezingen spelen in dit land een groote rol. Mede door de verwachting van een verbetering van den Sterlingkoers als gevolg van den uitslag, zijn de noteringen op de Londensche termijnmarkt gedurende de verslagweek met ca. 2 d. gedaald.

Op Java heeft de V.I.S.P., benevens enkele niet noemenswaardige partijtes bruine Suiker, 8000 tons No. 16 & /hooger verkocht tot niet gepubliceerde prijzen.

Hier te lande was de markt uiterst kalm. De noteringen op de Amsterdamsche termijnmarkt konden zich vrij goed handhaven en luiden aan het slot: Dec. f 7%; Mrt. f 7%; Mei f 8.— en Aug. f 8%. De omzet bedroeg 2050 tons.

KOFFIE.

In de kalme stemming, waarin het artikel reeds sedert zoo langen tijd verkeert, kwam ook in de afgelopen week geen verandering. Alleen kan worden vermeld, dat de kosten vrachtaanbiedingen van Brazilië -/6 à 1/- per cvt. opliepen en dat de Sterlingkoers, die in het begin der week wat vaster werd, zich daarna vrij standvastig op dien iets hooger stand heeft kunnen handhaven. Ook ditmaal kwamen weder eenige importzaken in Rio en in Santos op prompte verschepping tot stand, doch nog altijd is de kooplust niet groot en bleef de afzet in de tweede hand bepaald onvoldoende.

Nieuws van beteekeenis werd uit het groote productieland niet ontvangen. Volgens mededeeling van den Koffie-Raad zijn in de vorige week alleen vernietigd 71.000 balen Santos. Rio-koffie schijnt ditmaal in het geheel niet vernietigd te zijn, wat waarschijnlijk is toe te schrijven aan de omstandigheid, dat de uitvoer van deze soort in den loop van dit jaar in verhouding buitengewoon groot is geweest en Brazilië er dus de voorkeur aan geeft om de vernietiging te beperken tot de andere soorten. In de eerste negen maanden van het jaar zijn uit Rio uitgevoerd 3.791.000 balen tegen 2.001.000 balen in dezelfde maanden van 1930 en 1.980.000 balen in dezelfde maanden van 1929. Daar- tegenover zijn in die negen maanden van Santos uitge- voerd in 1931 7.741.000 balen tegen 7.115.000 balen in 1930 en 6.944.000 balen in 1929. Uit deze cijfers blijkt duidelijk, dat het Rio gelukt is, zijn koffie behoorlijk van de hand te

doen, terwijl Santos daartegenover in dit opzicht een vrij ongunstig figuur maakt.

De hoeveelheden, welke tot op heden in totaal zijn vernietigd, zijn voor Rio 269.000 balen, voor Santos 1.263.000 balen en voor Victoria 103.000 balen, tezamen 1.635.000 balen. Zoolks reeds in het vorig Overzicht werd medege- deeld, bestaat in Brazilië het plan om pogingen aan te wenden om te komen tot vernietiging op grooter schaal. Volgens particuliere berichten wilde men trachten daar- toe een binnenlandsche leening uit te geven, doch thans wordt weder gemeld, dat men beproeven wil voor dat doel een internationale leening van \$ 12.500.000 uit te geven, en dat een gedeelte van het bijzondere uitvoerrecht van \$ 2.43 1/2 per baal daarvoor dan als garantie zal dienen. Nu Brazilië reeds in gebreke gebleven is ten opzichte van de rentebetaling op een deel der oude buitenlandsche leeningen, is niet te verwachten, dat een nieuwe leening gemakkelijk plaatsing in het buitenland vinden zal, afgezien van de financieele moeilijkheden, welke op het oogenblik ook in Europa en in de Vereenigde Staten bestaan. Bovendien springt in het oog, dat, indien het al gelukken mocht het geld te krijgen, dan toch in elk geval voor de opbrengst van het bijzondere uitvoerrecht weer minder koffie voor vernietiging zou kunnen worden aangekocht, omdat een deel van dat uitvoerrecht zou moeten worden gereserveerd als garantie voor de leening.

De kost- en vrachtaanbiedingen uit Brazilië in dollars, shillings of guldens, komen, omgerekend in Engelsch geld tegen den goudkoers van vóór 21 September, op het oog- enblik uit: voor gewoon goed beschreven Superior Santos op prompte verschepping op ongeveer 37/9 à 38/6 per cvt., voor dito Prime op ongeveer 38/6 à 39/9 en voor Rio type New-York 7 met beschrijving, prompte verschepping, op ongeveer 31/9 à 32/3.

Uit Nederlandsch-Indië werd bericht ontvangen, dat de uitklaringen van Java naar Nederland in September be- dragen hebben 11.000 picols tegen 7700 picols verleden jaar en van Sumatra en Celebes naar Nederland 25.000 picols tegen 24.400 picols. De totale uitklaringen van Neder- landsch-Indië naar Europa en naar Amerika bedroegen in September 105.500 picols tegen 92.900 picols verleden jaar

AN GROOTHANDELSPRIJZEN¹)

Table with columns: METALEN (ZILVER, IJZER, KOPER, TIN, LOOD), TEXTIELGOEDEREN (KATOEN, WOL), DIVERSEN (KOE-HUIDEN, KALK-SALPETER). Rows contain prices in various currencies and units for various commodities like silver, iron, copper, tin, lead, cotton, wool, hides, and saltpeter.

e invoering van de huidige officiële noteringwijze (Jan. 1929); vanaf 16 Dec. 1929 74/5 K.G. Hongaarsche; vanaf 26 Mei 1930 Z.-Russische. *) = Maltting vóór de invoer. Nootering Schotland 59/6. 9) 58/- . 7) 2, 8) 9, 9) 16, 10) 23, 11) 1, 12) 8, 13) 15, 14) 22, 15) 6, 16) 13 Oct.

en vanaf 1 Januari tot 30 September 721.300 picols tegen 563.500 picols verleden jaar.

Nederlandsch-Indië was met Robusta, gewasschen zoowel als ongewasschen, in de meeste gevallen 1/4 ct. per 1/2 K.G. hooger. De noteeringen in de eerste hand zijn op het oog...

Palembang Robusta, November-verscheeping, 14 ct.; Benkoelen Robusta, November-verscheeping, 15 ct.; Mandheling Robusta, November-verscheeping, 16 1/2 ct.; W.I.B. f.a.q. Robusta, November-verscheeping, 19 1/4 ct., alles per 1/2 K.G., cif, uitgeleverd gewicht, netto contant.

De noteeringen aan de Rotterdamse termijnmarkt zijn in de afgelopen week 3/8 ct. per 1/2 K.G. gestegen.

De officieele loco-noteeringen bleven alhier onveranderd 25 ct. per 1/2 K.G. voor Superior Santos en 23 ct. voor Robusta.

De slot-noteeringen te New-York van het aldaar geldende gemengd contract (basis Rio No. 7) waren:

Table with 4 columns: Date, Dec., Mrt., Mei, Sept. showing prices for 26 October, 19 October, 9 October, and 5 October.

THEE.

De theemarkt was in de afgelopen week iets vaster gestemd. Dientengevolge had de Amsterdamsche veiling van 22 October een vrij vlot verloop, hoewel tegen het einde de stemming verflauwde.

De middenprijs voor deze veiling bedroeg 37 cts. (vorige veiling 38 1/2 cts.). Ca. 2000 kisten bleven onverkocht.

Volgens publicaties van de Vereeniging voor de Theecultuur in Ned.-Indië bedroeg de thee-uitvoer van Noordelijk Britsch-Indië gedurende de maand September 47.475.000 lbs. (vorig jaar 51.395.000 lbs.).

Ceylon exporteerde in September 14.500.000 lbs. (vorig

jaar 15.706.000 lbs.). Gedurende de periode Jan./September werden uitgevoerd 190.647.000 lbs. (v.j. 189.664.000 lbs.).

De uitvoer van Sumatra beliep in September 1.170.000 KG., tegenover 680.000 KG. in September 1930. Voor de periode Januari/September zijn deze cijfers 9.629.000 KG. (v.j. 8.012.000 KG.).

STEENKOLEN.

Menigeen had verwacht, dat de prijs voor kolen f.o.b. Engelse zeehavens als gevolg van de depreciatie van het Pond langzaam aan zou gestegen zijn. Van deze verwachting, vrees of hoop, al naar gelang van het standpunt waarop men zich bevindt, is niets uitgekomen.

Frankrijk en België gaan den invoer van uitheemsche kolen contingenteeren en in Nederland wordt de leuze aangebeven: „gebruikt Nederlandsche kolen!“

Table listing coal prices for Northumberland, Durham, Cardiff, Schotsche Gezeefde, Yorkshire, Westfaalsche, etc., with prices in f and g.

Vervolg STATISTISCH OVERZICHT VAN GROOTHANDELSPRIJZEN.

Large table with columns: DIVERSEN, KOLONIALE PRODUCTEN (VURENHOUT, RUBBER, SUIKER, KOFFIE, THEE, COPRA), and INDEXCIJFERS. Rows represent months from 1925 to 1931.

1) Jaar- en maandgem. afger. op 1/8 pence. 2) 8 Oct. 3) 22 Oct. N.B. Alle Pondennoteringen vanaf 21 Sept. zijn op goudbasis omgerekend.